

**UNIVERZA V LJUBLJANI  
EKONOMSKA FAKULTETA**

**DIPLOMSKO DELO**

**METODOLOŠKI PRISTOP PRIPRAVE  
REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA**

**Ljubljana, oktober 2002**

**GORAN GRAŠAK**

# KAZALO

<b>1. UVOD</b> .....	1
<b>2. PRENOVA REGIONALNE POLITIKE V SLOVENIJI</b> .....	2
2.1. FORMALNO PRAVNA IZHODIŠČA PRENOVE REGIONALNE POLITIKE ..	3
2.2. NAČELA NOVE REGIONALNE STRUKTURNE POLITIKE .....	4
2.3. CILJI REGIONALNE POLITIKE.....	5
2.4. PREDNOSTNA OBMOČJA IZVAJANJA REGIONALNE POLITIKE .....	5
2.5. NOSILCI IZVAJANJA REGIONALNE RAZVOJNE POLITIKE .....	6
<b>3. STRATEŠKI DEL REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA</b> .....	7
3.1. IZHODIŠČA – FORMALNO PRAVNA IN VSEBINSKA – ZA PRIPRAVO REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA .....	7
3.2. PRIPRAVA REGIONALNEGA PROGRAMA IN POTEK AKTIVNOSTI .....	9
3.2.1. Organizacija priprave RRP posamezne statistične regije .....	9
3.2.2. Metodologija in potek priprave RRP .....	10
3.3. PROBLEMSKA ANALIZA PO POSAMEZNIH SEKTORJIH IN REGIJE KOT CELOTE .....	12
3.4. DOLOČITEV RAZVOJNE VIZIJE, PRIORITET IN PRIKAZ CILJEV .....	12
3.4.1. Razvojna vizija .....	12
3.4.2. Osnovne razvojne prioritete.....	13
3.4.3. Temeljni nosilci razvoja .....	13
3.4.4. Pričakovani cilji in izvedljivost .....	14
3.5. ANALIZA SKLADNOSTI S STRATEŠKIMI DOKUMENTI DRŽAVE.....	14
3.5.1. Konvergenca regionalnega razvoja s Strategijo gospodarskega razvoja Slovenije in strukturnimi politikami .....	15
3.5.2. Skladnost regionalnega razvojnega programa s Strategijo regionalnega razvoja Slovenije .....	16
3.5.3. Skladnost regionalnega razvojnega programa z Državnim razvojnim programom.....	16
3.5.4. Skladnost regionalnega razvojnega programa s predpristopnimi instrumenti pomoči (Phare, ISPA, Sapard) .....	17
<b>4. IZVEDBENI DEL REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA</b> .....	18
4.1. IZHODIŠČA – FORMALNO PRAVNA – ZA PRIPRAVO IZVEDBENEGA DELA RRP.....	18
4.2. POTEK AKTIVNOSTI PRI PRIPRAVI IZVEDBENEGA DELA RRP .....	18
4.3. STRUKTURA IZVEDBENEGA DELA REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA .....	19
4.3.1. Prikaz glavnih programov in podprogramov za izvedbo razvojnih prioritiet... 19	
4.3.2. Izvajanje podprogramov .....	19
4.4. FINANČNI IN TERMINSKI OKVIR IZVAJANJA.....	24
4.5. INDIKATORJI ZA SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA.....	26

<b>5. PREDHODNO VREDNOTENJE REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA</b> .....	29
5.1. VREDNOTENJE RRP .....	29
5.2. PREDHODNO VREDNOTENJE RRP .....	31
5.2.1. Namen predhodnega vrednotenja .....	31
5.2.2. Metodologija predhodnega vrednotenja RRP .....	32
5.2.3. Zaključek sprejema regionalnega razvojnega programa .....	33
<b>6. SKLEP</b> .....	33
<b>7. LITERATURA</b> .....	36
<b>8. VIRI</b> .....	36

## 1. UVOD

V tranzicijskem obdobju Slovenije so se razlike v razvitosti regij povečale. Pomembne so zlasti razlike v demografskih pogojih, človeškem kapitalu, gospodarski strukturi in uspešnosti gospodarjenja ter opremljenosti z družbeno in gospodarsko infrastrukturo.

Pospešeno nastajanje institucionalnih predpogojev za skladnejšo, s tem pa tudi ustvarjalnejšo in učinkovitejšo regionalno politiko se zaenkrat še ne odraža v zmanjševanju regionalnih razlik in povečani uveljavitvi regionalnih razvojnih potencialov na celotnem ozemlju Slovenije. Kljub temu pa je zaznati preobrat v dosedanjih tendencah, ki obeta, da se bodo spremembe v bodoče odrazile tudi v merljivih regionalnih razvojnih indikatorjih.

Če bomo hoteli, da bo sedanji razvoj skladen in oprt na izkoriščanje lokalnih razvojnih zmogljivosti, bodo morale biti prihodnje razvojne možnosti vse bolj odvisne od domačih hotenj in inštrumentov. Zaradi tega je usklajena in učinkovita regionalna politika nujno potrebna. V času približevanja EU postaja bistveno aktivnejša regionalna razvojna politika ena od najpomembnejših rešitev razvojne politike, še posebej za tako majhno državo kot je Slovenija.

S tem namenom država spodbuja ustanavljanje regionalnih razvojnih institucij in pripravo regionalnih razvojnih programov. Le tako bo lahko bolj korektno izpolnjevala obveznosti iz programa za prevzem pravnega reda EU in hkrati bolj organizirano in usmerjeno vodila razvojno politiko. Vlada se je zavezala, da bo, izhajajoč iz krovnega strateškega dokumenta države – Strategije gospodarskega razvoja Slovenije, pripravila Državni razvojni program 2001-2006 kot ključni dokument za črpanje različnih oblik pomoči Slovenije pred vstopom v EU (Phare, ISPA, Sapard). Po sprejetju v EU pa bo omenjeni dokument osnova za pogajanja o finančni alokaciji sredstev strukturnih skladov in kohezijskega sklada Sloveniji v letih 2004 - 2006.

V sklopu tega so regionalni razvojni programi temeljni programski in izvedbeni dokumenti na regionalni ravni. Namen diplomskega dela je predstaviti podroben pregled poteka priprave regionalnega razvojnega programa.

V prvem poglavju je opisana prenova regionalne politike v Sloveniji. Vizija nove regionalne politike je predstavljena z vidika zakonodaje, Strategije regionalnega razvoja Slovenije, načel, ciljev in prednostnih območij izvajanja, nosilcev izvajanja ter stanja na področju regionalnih razvojnih agencij in regionalnih razvojnih programov.

Drugo poglavje vsebuje potek priprave strateškega dela regionalnega razvojnega programa, v katerem se analizira razvojno situacijo v regiji, ugotovi ključne razvojne probleme in

priložnosti posameznega območja, uskladi razvojno vizijo in razvojne prioritete regije, opredeli strateške in specifične razvojne cilje in aktivnosti za njihovo realizacijo.

Tretje poglavje opisuje izvedbeni del regionalnega razvojnega programa z vidika njegove priprave, določitve programov in podprogramov, izvajanja in financiranja.

V četrtem poglavju je predstavljeno predhodno vrednotenje regionalnega razvojnega programa, ki je sestavni del procesa priprave in izvedbe regionalnega razvojnega programa. Je interaktivni proces, v okviru katerega neodvisni eksperti izoblikujejo mnenje o pripravljenem regionalnem razvojnem programu.

Na koncu diplomskega dela je podan kratek zaključek in sklepna misel.

## **2. PRENOVA REGIONALNE POLITIKE V SLOVENIJI**

Prenova regionalne politike v Sloveniji je širok projekt, ki prinaša reformo institucij na nacionalni in lokalni ravni ter vzpostavitev novih institucij na regionalni ravni. Prenova regionalne politike temelji na osnovi analize regionalnih razlik, analize obstoječe regionalne politike, primerjave slovenske regionalne politike z regionalno politiko razvitih držav in analize razvojnih možnosti slovenskih regij.

Razloge za prenovo regionalne politike (Kavaš, Strmšnik, Pečar, 2000, str. 91) lahko najdemo tako v notranji dejavnosti - premajhna učinkovitost in nedoseganje ciljev dosedanje regionalne politike, kot tudi v zunanjih – prenovo regionalne politike zahtevajo novi izzivi globalizacije in članstvo Slovenije v EU. V procesu prenove regionalne politike bo potrebno dokončati oz. začeti in na novo oblikovati mnoge aktivnosti. Predvsem bo potrebno dokončati zakonodajni okvir in oblikovati ter usposobiti institucije nove regionalne politike.

S pripravo novih programov in ustreznim povečanjem proračunskih sredstev za skladnejši regionalni razvoj bomo skušali odpraviti regionalne razvojne razlike znotraj države in izboljšati medresorsko koordinacijo. Ena izmed pomembnejših aktivnosti bo povezati domače in evropske vire financiranja ter jih podkrepiti z zasebnimi viri financiranja razvojnih programov. Veliko pozornost bomo morali nameniti tudi vključitvi lokalnih in regionalnih partnerjev v oblikovanje in izvajanje regionalne politike.

O prenovi slovenske regionalne politike ni mogoče govoriti zunaj koncepta regionalne politike EU, kljub temu, da je osnovni razlog reforme slovenske regionalne politike notranji, torej povečevanje regionalnih razlik in neuspešnost dosedanje regionalne politike. Slovenija je namreč že sedaj upravičena do predpristopne pomoči in bo tudi po pristopu aktivno sodelovala v kohezijski in strukturni politiki EU. V procesu pristopnih

pogajanj v ta namen že intenzivno prilagaja zakonodajo, mehanizme in organizacijo spodbujanja razvoja. Vendar obširnejša razlaga regionalne in strukturne politike EU presega obseg tega diplomskega dela.

## **2.1. FORMALNO PRAVNA IZHODIŠČA PRENOVE REGIONALNE POLITIKE**

**Strategija regionalnega razvoja Slovenije** (v nadaljevanju SRRS) je v Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja opredeljena kot dolgoročni strateški dokument države, ki v skladu s Strategijo gospodarskega razvoja Slovenije in Prostorskim planom Slovenije opredeljuje cilje regionalnega razvoja ter določa instrumente in politiko za doseganje teh ciljev (Strategija regionalnega razvoja Slovenije, 2001, str. 4). Priprava SRRS je vsebinsko utemeljena v Strategiji gospodarskega razvoja Slovenije iz leta 1995, v Strategiji RS za vključitev v Evropsko unijo iz leta 1998 in določena z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja iz julija 1999. SRRS je pripravljena za obdobje do leta 2006.

Priprava SRRS je bila sestavni del prenove regionalne politike v Sloveniji. Za razumevanje nove regionalne politike je potrebno upoštevati štiri ravni, ki se med seboj prepletajo (Strategija regionalnega razvoja Slovenije, 2001, str. 4). Najprej govorimo o mednarodni ravni, ki vključuje strukturno in kohezijsko politiko EU.

Državna raven povezuje gospodarski in družbeni razvoj države v povezavi s strukturno in kohezijsko politiko EU in slovensko notranjo politiko spodbujanja skladnega regionalnega razvoja. Regionalna raven oblikuje regionalno politiko kot del ekonomske politike države v povezavi s strukturno in kohezijsko politiko EU. Na lokalni ravni pa oblikujemo slovensko notranjo politiko spodbujanja skladnega regionalnega razvoja.

Vlada RS je izhajajoč iz krovnega strateškega dokumenta države – **Strategije gospodarskega razvoja Slovenije** (v nadaljevanju SGRS), prek Agencije RS za regionalni razvoj (v nadaljevanju ARR) pripravila **Državni razvojni program** (v nadaljevanju DRP). Ob tem nastajajo v 12 statističnih regijah v Sloveniji tudi regionalni razvojni programi, ki bodo pomembno prispevali k nadgradnji nacionalnih razvojnih vsebin s posebnim poudarkom na teritorialni opredelitvi razvoja.

**Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja**, s katerim so bile leta 1999 začrtane temeljne usmeritve nove regionalne razvojne politike v Sloveniji in za katerega so bili poleti leta 2000 sprejeti podzakonski akti, omogoča povezovanje slovenske razvojne politike z evropsko strukturno politiko. V prihodnosti želi ARR Državni razvojni program nadgraditi v takšen izvedbeni program Strategije gospodarskega razvoja Slovenije, ki bo podal najširše usmeritve slovenske razvojne politike, kot tudi usmeritve, primerne za izvajanje v okviru strukturne politike Evropske unije.

## 2.2 NAČELA NOVE REGIONALNE STRUKTURNE POLITIKE

Regionalna politika mora upoštevati regionalne posledice ukrepov nacionalne ekonomske politike (Senjur, 1993, str. 415). Nova regionalna politika je tako na novo opredelila vizijo regionalne politike v Sloveniji (Strategija regionalnega razvoja Slovenije, 2001, str. 5):

**Vizija regionalnega razvoja v Sloveniji so uravnoteženi gospodarski, socialni, zdravstveni, kulturni, prostorski in okoljski vidiki razvoja v vseh slovenskih regijah, kar bo zagotovilo visoko življenjsko raven in kakovost zdravja ter bivalnega okolja vseh prebivalcev Slovenije. Vizija stremi k trajnostnemu razvoju v najširšem pomenu, ki optimalno izrablja vse potencialne v regiji, pri tem pa ne zmanjšuje virov in možnosti razvoja prihodnjih generacij.**

Z namenom uresničitve zadane vizije temelji regionalna politika v Sloveniji na naslednjih načelih:

**Celovitosti izvajanja regionalne politike:** To načelo pomeni, da se bo koncept regionalne politike izvajal na celotnem ozemlju Republike Slovenije.

**Partnerstva:** To načelo uveljavlja potrebo po partnerstvu med lokalnimi skupnostmi in državo ter socialnimi partnerji in institucijami civilne družbe.

**Subsidiarnosti:** Uveljavljanje načela subsidiarnosti v Sloveniji zahteva postopno teritorialno decentralizacijo z določitvijo izvornih pristojnosti regij (bodočih pokrajin) in prenašanjem nalog države in občin na regije v vseh tistih primerih, ko je to smiselno iz ekonomskih in upravno-političnih razlogov.

**Usklajevanja:** Gre za usklajevanje aktivnosti med ministrstvi, kakor tudi med državo, lokalnimi skupnostmi in Evropsko unijo

**Programskega usmerjanja:** To načelo določa izvajanje regionalne politike na podlagi razvojnih in prostorskih dokumentov.

**Spremljanja in vrednotenja učinkov:** Z uvajanjem tega načela v izvajanje regionalne politike se zagotavlja njena večja uspešnost in učinkovitost.

**Sofinanciranja:** Financiranje različnih programov in projektov bo mogoče le v obliki sofinanciranja. To pomeni, da bodo tudi lokalne skupnost, podjetja in drugi prejemniki regionalnih razvojnih spodbud morali zagotoviti ustrezen delež lastnih sredstev.

## 2.3 CILJI REGIONALNE POLITIKE

Da bodo Slovenija in slovenske regije v naslednjih letih zmanjšale razvojni zaostanek za povprečjem EU bo potreben dolgotrajen proces, ki ga je možno pospešiti le z dvigom konkurenčnosti Slovenije in slovenskih regij. Regionalna razvojna politika naj deluje predvsem v smeri bolj enakomernejšega in trajnejšega regionalnega razvoja (Čampa, 1999, str. 3). Dolgoročni cilj je doseganje visokega življenjskega standarda in kvalitete življenja ter boljšega zdravja prebivalcev vseh slovenskih regij s pospeševanjem razvoja okolju prijaznega gospodarstva.

Takšne cilje bomo v Sloveniji dosegli le z izoblikovanjem konkurenčnejšega narodnega gospodarstva in izboljšanjem človeškega kapitala v vseh slovenskih regijah. Poleg tega pa bo potrebno izboljšati tudi infrastrukturo ter doseči ustrezno institucionalno organiziranost.

Cilji Strategije regionalnega razvoja (Strategija regionalnega razvoja Slovenije, 2001, str. 7) v obdobju do leta 2006 so naslednji:

- zmanjševanje razlik v gospodarski razvitosti in pri življenjskih možnostih med regijami BDP na prebivalca 1,7:1 na 1,5:1,
- trajnostni razvoj vseh slovenskih regij in preprečevanje nastajanja novih območij z večjimi razvojnimi problemi (dvig BDP na prebivalca in zmanjšanje registrirane stopnje brezposelnosti v vseh regijah),
- ohranjanje poseljenosti na celotnem ozemlju Republike Slovenije (neto medregijski selitveni saldo v nobeni regiji večji od  $-0,5$  preb./1000),
- izboljševanje relativnega položaja slovenskih regij v primerjavi s podobnimi regijami v Evropi (merjeno v BDP na prebivalca),
- pospeševanje razvoja okolju prijaznega gospodarstva ter varovanje naravne in kulturne dediščine.

## 2.4 PREDNOSTNA OBMOČJA IZVAJANJA REGIONALNE POLITIKE

Slovenska regionalna politika deluje na celotnem geografskem območju države, poseben poudarek pa je namenjen regijam z najnižjo stopnjo razvitosti, še posebej tistim, ki po vrednosti BDP po kupni moči na prebivalca ali stopnji brezposelnosti najbolj negativno odstopajo od državnega povprečja. Posebne pozornosti bodo deležna tudi območja s posebnimi razvojnimi problemi, obmejna območja ter območja na katerih živita madžarska in italijanska narodna skupnost ter romska etnična skupnost.



## **2.5 NOSILCI IZVAJANJA REGIONALNE RAZVOJNE POLITIKE**

Nosilci regionalne politike so vsi akterji, ki lahko s svojo politično ali/in ekonomsko močjo vplivajo na regionalno politične odločitve oziroma aktivno vplivajo na razvoj posamezne regije (Kopriva, 2002, str. 5). To so predvsem vlada, politične stranke, občine, lokalna združenja in organizacije...

### **Svet za strukturno politiko**

Vloga Sveta za strukturno politiko, kot usklajevalnega organa za področje strukturne politike in regionalnega razvoja se bo krepila. Odgovoren je za vsebinski nadzor in ekonomsko politične odločitve v fazi izvajanja Državnega razvojnega programa. Vloga Sveta se krepi tudi s pripravo regionalnih razvojnih programov, ki jih bo potrebno usklajevati z državnimi razvojnimi načrti. Svet bo deloval kot medresorski usklajevalni mehanizem.

### **Agencija RS za regionalni razvoj**

Agencija RS za regionalni razvoj je organ v sestavi Ministrstva za gospodarstvo. To je potrebno zaradi njenih nalog pri vključevanju Slovenije v strukturno in kohezijsko politiko Evropske unije. Kadrovsko in strokovno je odgovorna za izvajanje programov ministrstva za spodbujanje skladnega regionalnega razvoja in opravljanje nalog s področja regionalnega razvoja ter usklajevanje in koordinacijo med posameznimi področji strukturne in kohezijske politike Evropske unije v Republiki Sloveniji in za skupno poročanje.

### **Regionalne razvojne agencije**

Regionalna politika bo spodbujala oblikovanje racionalne mreže regionalnih razvojnih agencij za območje ene ali več statističnih regij. Spodbujena bo racionalizacija obstoječih lokalnih razvojnih organizacij.

Poleg zgoraj naštetih institucij so za izvajanje regionalne razvojne politike odgovorni tudi nekateri drugi nosilci, predvsem: Javni sklad za regionalni razvoj, Sklad za regionalni razvoj in ohranjanje poseljenosti slovenskega podeželja, lokalne skupnosti, občine...

### **3. STRATEŠKI DEL REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA**

#### **3.1 IZHODIŠČA – FORMALNO PRAVNA IN VSEBINSKA – ZA PRIPRAVO REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA**

Formalnopravni okvir za pripravo Regionalnega razvojnega je Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 60/99), ki določa osnovna načela priprave, izvajanja, spremljanja in vrednotenja regijskih razvojnih programov v Sloveniji ter naslednji podzakonski akti:

- Navodilo o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa (Uradni list RS, št. 52/00, št. 111/00),
- Navodilo o spremembi navodila o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa (Uradni list RS, št. 44/01),
- Pravilnik o sestavi, organizaciji in nalogah Agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj (Uradni list RS, št. 52/00),
- Pravilnik o spremembi pravilnika o sestavi, organizaciji in nalogah Agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj (Uradni list RS, št. 44/01),
- Pravilnik o sestavi, organizaciji in pogojih za opravljanje nalog regionalne razvojne agencije (Uradni list RS, št. 52/00),
- Pravilnik o spremembi pravilnika o sestavi, organizaciji in pogojih za opravljanje nalog regionalne razvojne agencije (Uradni list RS, št. 44/01),
- Sklep o ustanovitvi, sestavi in pogojih za opravljanje nalog sveta za strukturno politiko (Uradni list RS, št. 59/00),
- Uredba o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila (Uradni list RS, št. 59/00),
- Navodila o prednostnih območjih dodeljevanja spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj (Uradni list RS, št. 44/01),
- Uredba o podrobnejših pogojih in merilih za dodeljevanje spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj (Uradni list RS, št. 59/00).

Država spodbuja ustanavljanje regionalnih razvojnih institucij in pripravo regionalnih razvojnih programov, zato da bi čim bolj korektno izpolnila obveznosti iz programa za prevzem pravnega reda EU in zato, da bi bolj organizirano in usmerjeno vodila razvojno politiko in oblikovanje postavk državnega proračuna.

**Regionalni razvojni program** (v nadaljevanju **RRP**) je temeljni programski in izvedbeni dokument na regionalni ravni, ki vsebuje razvojne prednosti regije in finančno ovrednotene

programe, operativne podprograme in projekte za celovit razvoj regije v določenem obdobju (Navodilo o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja RRP, 2000, str. 2). RRP vsebuje **strateški del**, v katerem se analizira razvojno situacijo v regiji, ugotovi ključne razvojne probleme in priložnosti območja, uskladi razvojno vizijo in razvojne prioritete regije, opredeli strateške in specifične razvojne cilje in aktivnosti za njihovo realizacijo. RRP vsebuje tudi **izvedbeni del**, v katerem so navedeni glavni programi, podprogrami in projekti za uresničevanje razvojnih prioritete, kazalci za merjenje njihove uspešnosti, finančno-organizacijski okvir za njihovo izvedbo ter postopki spremljanja, vrednotenja in dopolnjevanja RRP.

**Pripravo RRP** za določeno statistično regijo skupaj s sklepi o sodelovanju pri pripravi in s sklepi o sofinanciranju priprave RRP **potrdijo občinski sveti** vseh občin na območju posamezne statistične regije. Regionalna razvojna agencija (RRA) ponavadi določi še izvajalca regionalnega razvojnega programa.

Podlaga za ustanovitev RRA je 2. člen Pravilnika o organizaciji in pogojih za opravljanje nalog regionalne razvojne agencije, (Uradni list RS, št. 52/00), ki dovoljuje regijam, da se organizirajo in delujejo na principu mrežne organiziranosti in projektnega sodelovanja.

Za vsebinsko usmerjanje priprave RRP in za spremljanje izvajanja programa RRA ustanovi **Programski odbor** regije. Sestavljen je iz predstavnikov občin, strokovnih institucij, ministrstev, delodajalcev in predstavnikov zasebnega prava. Programski odbor mora potrditi načrt priprave RRP, strateški del in izvedbeni del programa. V fazi izvajanja pa s pomočjo pododborov spremlja izvajanje, potrjuje poročila in predlaga morebitne spremembe RRP.

**Vsebinska izhodišča** priprave RRP so ključni programski dokumenti države in sicer: Strategija gospodarskega razvoja Slovenije (SGRS), Državni razvojni program RS 2001 - 2006 (DRP), Strategija regionalnega razvoja Slovenije (SRRS), Nacionalni program varstva okolja, Načrt razvoja podeželja 2000 - 2006, Prostorski plan RS, sektorske strategije ter načrtovanje večletnega državnega proračuna, prioritete za Phare 2000+ ter Skupni programski dokument Phare CBC/Interreg SLO/I 2001 - 2006.

**Namen RRP** je doseči usklajen nadaljnji razvoj na področju gospodarske in socialne kohezije z uresničitvijo zadanih ciljev. RRP bo posamezni statistični regiji omogočil preboj med evropsko prepoznavne regije z visoko dodano vrednostjo v gospodarstvu in trajnostno naravnanim gospodarjenjem s prostorom. Z učinkovitim in doslednim izvajanjem RRP se bodo zmanjšale razvojne razlike med območji/subregijami posamezne statistične regije ter zmanjšale gospodarske in socialne razlike posamezne statistične regije v primerjavi do drugih regij v Sloveniji. Korektno pripravljene RRP-ji bodo regijam zagotovili možnost koriščenja državnih in mednarodnih razvojnih spodbud za projekte z območja statistične regije.

Za vse občine in druge institucije na območju posamezne statistične regije je RRP osnova za hitrejši in usklajen sonaraven razvoj statistične regije ter za enakomeren razvoj celotnega območja regije, tako večjih središč kot tudi ruralnega območja.

RRP bo pripomogel h krepitvi morebitnega čezmejnega sodelovanja, k pripravi skupnih čezmejnih projektov in oblikovanju čezmejnih struktur. Posamezna statistična regija se bo prebila med regije z najvišjo dodano vrednostjo v Sloveniji ter se na ta način promovirala v slovenskem, srednjeevropskem in evropskem prostoru.

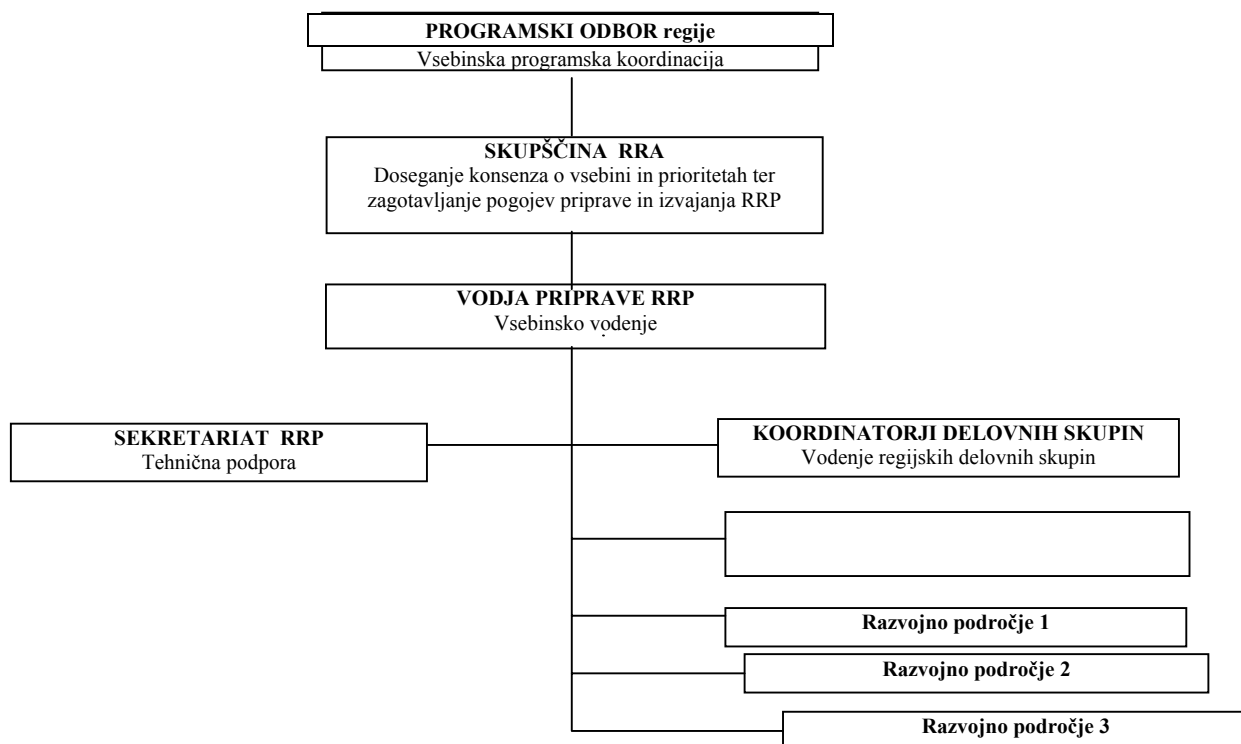
Prek pripravljenih RRP-jev bo možno koriščenje državnih instrumentov sofinanciranja aktivnosti za skladnejši regionalni razvoj, pridobivanje sredstev Phare, Phare CBC, Sapard in ISPA, kasneje pa sredstev strukturnih skladov in Kohezijskega sklada EU. RRP-ji bodo usklajeni in povezani z regionalnim prostorskim planom, prek njih pa bo možno vključevanje regijskih programov in projektov v sektorske in širše regionalne programe na nivoju SKTE 2 (Preostala Slovenije) ter v DRP 2001 - 2006.

## **3.2. PRIPRAVA REGIONALNEGA PROGRAMA IN POTEK AKTIVNOSTI**

### **3.2.1. Organizacija priprave RRP posamezne statistične regije**

Po sprejetju načrta priprave RRP posamezne statistične regije na Programskem odboru regije, se vodja priprave RRP, koordinatorke regijskih delovnih skupin ter zunanji sodelavci, dogovorijo za način organiziranja in metodologijo priprave RRP ter uredijo pravne podlage za delo.

Slika 1: Primer organizacijske sheme sodelujočih akterjev pri pripravi RRP



Vir: Navodilo o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja RRP, 2000.

### 3.2.2. Metodologija in potek priprave RRP

V pripravljalni fazi se s pripravo in metodologijo priprave RRP seznanijo občinske strokovne službe, regijske institucije, večja podjetja ter druge institucije širšega pomena. K sodelovanju se povabi čim širši krog lokalne in širše javnosti.

**Analitski del** dokumenta koordinatorji pripravljajo s pomočjo subregijskih razvojnih agencij ter na podlagi zbiranja podatkov v različnih strokovnih institucijah, na občinah, na ministrstvih in v podjetjih. Na podlagi zbranih podatkov koordinatorji pripravijo oceno stanja in razvojnih trendov za posamezna vsebinska področja. Gradivo je nato obravnavano in dopolnjeno na delavnicah regijskih delovnih skupin.

**Analiza prednosti in slabosti ter priložnosti in nevarnosti** za posamezna področja je ponavadi pripravljena na podlagi rezultatov delavnic. Vsaka regijska delovna skupina se večkrat sestane. V delovnih skupinah so običajno zastopani tako predstavniki javnega kot zasebnega sektorja. Na podlagi strokovnih znanj svojih članov in gradiv koordinatorjev regijske delovne skupine na delavnicah oblikujejo **predloge ključnih strateških ciljev in aktivnosti** za razvoj posameznega področja. V zaključni fazi priprave strateškega dela RRP vodja in koordinatorji opravijo veliko obiskov in posvetovanj v posameznih

institucijah in na občinah ter sodelujejo na delavnicah, kjer se razpravlja o strategiji razvoja gospodarstva v regiji. Koordinatorke potem na podlagi zbranih mnenj in rezultatov delavnic, pripravijo **predloge glavnih programov in podprogramov** za njihovo uresničevanje.

Za izvajanje RRP je potrebno opredeliti tudi **javnofinančni okvir izvajanja RRP**. Pri tem se izhaja iz analize finančnega stanja v regiji (investicijske sposobnosti občinskih proračunov in gospodarskih družb) ter iz ocene nacionalnih sredstev (državni proračun in drugi javni viri) in mednarodnih sredstev, ki bi jih lahko regija pridobila do leta 2006.

Po določitvi finančnega okvirja regijske delovne skupne oblikujejo predloge glavnih programov in tudi že podprograme za izvajanje strategije. Po ločenih sestankih delovnih skupin se naj bi sklicala plenarna delavnica za strateški del RRP posamezne statistične regije. Poleg članov delovnih skupin in razvojnih agencij je zaželeno, da so na plenarni seji prisotni tudi župani in pooblaščen predstavniki občin ter regijskih strokovnih institucij. Na seji se predlagajo morebitne dopolnitve, ki se potem vključijo v gradivo. Na plenarni seji naj bi se na koncu dosegel **konsenz o razvojni viziji regije, o strateških ciljih njenega razvoja ter glavnih programih** za izvajanje RRP.

Dopolnjeno gradivo se potem obravnavana na **Agenciji RS za regionalni razvoj (ARR)** ter na **medresorskem usklajevanju ministrstev**, ki ga organizira ARR. Zaželena je čim večja udeležba s strani ministrstev, ki nimajo članov v Programskem odboru. Programski odbor nato po vseh uskladitvah **potrdi** predlagano gradivo kot primerno **strategijo razvoja regije** in kot dobro osnovo za pripravo izvedbenega dela razvojnega dokumenta.

Vzporedno s pripravo strateškega dela programa potekajo tudi aktivnosti za nabor predlogov za regijske in skupne projekte po posameznih razvojnih področjih. S pomočjo **nabora predlogov za regijske in skupne projekte** s strani občin, strokovnih institucij in drugih razvojnih akterjev v regiji se po eni strani lahko primerja ali so v osnutku strategije predlagani cilji in programi pravilno opredeljeni, po drugi strani pa zbira gradivo za oblikovanje predlogov regijskih projektov za izvajanje RRP. S predlagatelji projektov se skuša poiskati nosilce projektov in podprogramov, opredeliti njihovo finančno vrednost, čas izvajanja ter ključne indikatorje za merjenje uspešnosti izvajanja.

### **3.3. PROBLEMSKA ANALIZA PO POSAMEZNIH SEKTORJIH IN REGIJE KOT CELOTE**

V začetku strateškega dela regionalnega razvojnega programa mora biti opravljena podrobna analiza razvojne situacije v posamezni statistični regiji (Farič, 2001, str. 12). Pozicionira se položaj regije v državi in v odnosu do ostalih regij. Ključni razvojni problemi regije so v subregijah različno intenzivni, nekateri pa se pojavljajo samo v določenih subregijah ali območjih. V okviru strateških razvojnih prioritet regije bodo razvojni programi in projekti morali upoštevati subregijske raznolikosti, njihove različne razvojne potencialne ter demografsko in okoljsko občutljivost.

Problemska analiza se pripravi na osnovi rezultatov dela v delovnih skupinah (subregijskih, regijskih in strokovnih). Pripravljalci se okvirno opredelijo o regijskih problemih na vseh razvojnih področjih kot so socialno okolje (prebivalstvo, človeški viri), gospodarsko okolje (podjetništvo, industrija, turizem), podeželje (kmetijstvo, gozdarstvo, živilstvo) in zavarovana območja ter varstvo okolja, prostor in infrastrukturo.

Regijske delovne skupine se oblikujejo s pomočjo vseh razvojnih agencij v statistični regiji, v sodelovanju z župani in občinskimi službami ter tudi v direktnem stiku s predstavniki strokovnih institucij in javnosti. Delovne skupine vodijo koordinatorji. Njihovo delo in celoten potek priprave RRP usklajuje vodja priprave RRP. Priprava problemske (SWOT) analize se izvede v obliki delavnic. Na podlagi poznavanja stanja in razvojne problematike v regiji se najprej poišče ključne prednosti in probleme ter priložnosti in ovire na obravnavanem vsebinskem področju. Šele na podlagi analize stanja in konsenza o ključnih problemih se oblikujejo strateške razvojne usmeritve regije.

### **3.4. DOLOČITEV RAZVOJNE VIZIJE, PRIORITET IN PRIKAZ CILJEV**

#### **3.4.1. Razvojna vizija**

Razvojna vizija temelji na podmeni, da lahko regija izkoristi svoje prednosti in odpravi svoje slabosti ter izrabi priložnosti ob minimiziranju razvojnih groženj. Za doseganje razvojne vizije kot najbolj okvirnega razvojnega cilja regije bo le-ta izvajala splet med seboj povezanih aktivnosti, podprtih z zunanjimi ukrepi. Razvojna vizija je uresničljiva preko različnih strateških razvojnih vzvodov (segmentov). Tukaj lahko govorimo o visoki produktivnosti v regiji in usklajenem gospodarskem, socialnem in prostorskem razvoju regije. Gospodarski razvoj bo ob visoki produktivnosti dela temeljil na investicijah v človeški kapital, hrbtenico regijskega razvoja pa bodo predstavljala uspešna in

uveljavljena velika in srednja podjetja, podjetniške mreže in grozdi. Proces rasti podjetij bo oblikoval fleksibilno in moderno ekonomsko strukturo regijskega gospodarstva.

Prav tako bo potekalo prilagajanje gospodarstva mednarodni konkurenci na zunanjem in domačem trgu, pomembna bodo postala nova znanja zaposlenih, podjetja pa se bodo povezovala v in izven regije. Gospodarski razvoj regije se bo odvijal skladno s trajnostnim razvojem.

### **3.4.2. Osnovne razvojne prioritete**

Razvojne prioritete regije odražajo segmente (področja), kjer je razvojni zaostanek največji oziroma lahko tudi segmente, kjer je razvojna prednost najbolj izrazita. V določeni regiji so prioriteta področja razvojnega delovanja koncentrirajo v segmente, ki dajejo osnovo za izvajanje prioritete preko razvojnih programov, podprogramov in programskih vsebin.

### **3.4.3. Temeljni nosilci razvoja**

Večja fleksibilnost podjetij in delovne sile bo v bodoče potrebna za doseg večje konkurenčnosti. Poudarek je na rasti posameznih podjetij in podjetniškem duhu. Prednostni nosilci regijskega razvoja naj bi bili v prvi fazi izvajanja strategije velike gospodarske družbe, ki imajo raziskovalno-razvojna jedra, koncentrirano znanje in ustrezno kadrovske zasedbo. Poleg velikih gospodarskih družb z lastnimi razvojnimi jedri je treba ob prestrukturiranju velikih sistemov spodbuditi razvojno sposobnost in raven znanja v majhnih in srednje velikih podjetjih.

V regiji naj bi gospodarski razvoj spodbujali: lokalne ter regionalna skupnost in institucije (občine, razvojna partnerstva, Regionalna razvojna agencija, GZS, obrtniške zbornice,...), podjetniški inkubatorji in tehnološki parki ter drugi. V regijah je treba okrepiti vlogo in vključenost razvojno raziskovalnih institucij, ki delujejo na specifičnih področjih ter številnih posameznih strokovnjakov. Prav tako bo treba povečati pomen visokošolskih izobraževalnih oddelkov in omogočiti pogoje za delo samostojnim visokošolskim izobraževalnim institucijam tudi izven javnega sektorja. Poleg zgoraj navedenih nosilcev razvoja imajo pomembno mesto pri razvoju tudi različne nevladne organizacije in posamezniki.



#### **3.4.4. Pričakovani cilji in izvedljivost**

Ob okrepljenem sodelovanju vseh temeljnih nosilcev regijskega razvoja, ki so usklajeni o razvojnih prioritetah, naj bi bil v naslednjih letih rezultat celostnega ravnanja in usmerjanja razvojnih naporov vzpostavitve regijskega gospodarstva, ki bo visoko produktivno, konkurenčno, moderno, razvojno naravnano, dinamično in prilagodljivo in bo na ravni razvitosti sosednjih regij v EU (Avstrija in Italija). Z nadaljevanjem intenzivnega razvoja pa se naj bi regije v srednjeročnem obdobju prebile v krog najbolj razvitih regij EU.

Stopnja izvedljivosti vseh zastavljenih razvojnih prioritet in izvajanih programov ter podprogramov je povezana s stopnjo avtonomnosti regije pri odločanju (izbiranju) konkretnih razvojnih projektov, prav tako pa tudi s stopnjo samostojnosti pri finančnem programiranju. Vendar pa nedorečenost glede izvedbenih mehanizmov pri izvajanju RRP na državni ravni ne prispeva k utrjevanju zavesti in potrebe po regionalnem programiranju med prebivalci regije in med nosilci priprave RRP.

Ne glede na negotov razplet dogodkov in določitev izvedbenih institucij ter postopkov pa naj bi regije avtonomno razpolagale z lastnim sodelovanjem in tudi z delom sredstev iz pristopnih skladov EU (Phare, ISPA in Sapard) ter delom proračunskih sredstev, ki jih država namenja posameznim regijam.

#### **3.5. ANALIZA SKLADNOSTI S STRATEŠKIMI DOKUMENTI DRŽAVE**

Pripravljalci RRP-ja morajo zagotoviti skladnost le-tega z državnimi dokumenti dolgoročnega razvojnega načrtovanja, ki so:

- Strategija gospodarskega razvoja Slovenije,
- Razvojne strategije in nacionalni programi sektorjev in področij,
- Strategija regionalnega razvoja Slovenije,
- Državni razvojni program Republike Slovenije.

V nadaljevanju podajam pregled ciljnih usmeritev in vsebinskih poudarkov iz zgoraj navedenih okvirnih razvojnih dokumentov.

### **3.5.1. Konvergenca regionalnega razvoja s Strategijo gospodarskega razvoja Slovenije in strukturnimi politikami**

Tranzicija Slovenije (Strategija gospodarskega razvoja Slovenije, 2001) prehaja razvojno v moderno konkurenčno evropsko ekonomijo in državo blaginje. Sloveniji se v vstopu na evropski notranji trg z visoko kupno močjo odpirajo nove razvojne možnosti, vendar v kvalitativno drugačnem okolju z visoko produktivnostjo. Osnovni razvojni cilj je povečanje konkurenčnosti in produktivnosti ter na tej osnovi razvojno dohitevanje držav EU. Razvojni proces bo povzročil dodatno socialno razslojevanje, zato bo potrebna aktivna socialna politika. Politika evropskih razvojnih skladov upošteva načeli partnerstva in sofinanciranja programov, kar pomeni zagotovitev lastnih finančnih virov. Zato bo morala Slovenija voditi razvojno naravnano ekonomsko politiko, da bo do vključitve zagotovila zadostna domača sredstva za uresničevanje načela sofinanciranja razvojnih programov.

Strategija gospodarskega razvoja Slovenije (SGRS) opredeljuje kot osnovni cilj rast blaginje ljudi kot uravnotežene celote gospodarske, socialne in okoljske blaginje. Pri tem razvojni sklopi integrirajo področja sektorskih oziroma resornih politik ter razvojno problematiko lokalnih skupnosti in regij. Gospodarski razvoj opredeljuje postopen prehod v na znanju temelječo družbo in vsestransko internacionalizacijo dejavnosti, članstvo v EU pa bo vplivalo na zmanjševanje razvojnega zaostanka. V okviru socialne razsežnosti razvoja je z globalizacijo pričakovati povečevanje socialnih tveganj, brezposelnosti in odliv kakovostnega človeškega kapitala. Politika socialnega razvoja bo zagotavljala trdno socialno varnost, usmeritev SGRS v blaginjo in razvoj človeka pa opredeljuje temeljne vrednote.

Razvojna vloga države se decentralizira, vse manjša postaja neposredna vloga države v gospodarstvu in javnih službah. V skupnem evropskem trgu se zmanjšuje pomen klasičnih makroekonomskih politik, povečuje pa pomen strukturnih politik za krepitev konkurenčnosti, tehnološkega razvoja in razvoja človeškega kapitala. Strukturne politike povezujejo v razvojno politiko sektorske in regionalne politike. Politika regionalnega razvoja bi morala biti vključena v vse oblike sektorskega razvoja. Pri spodbujanju regionalnega razvoja ima država partnersko vlogo, regionalni razvoj pa je skladno z načeli partnerstva oblikovan na osnovi regionalnih razvojnih iniciativ.

Povezanost strukturnih politik, opredeljenih v Strategiji gospodarskega razvoja Slovenije, in regionalnega razvoja je najbolj izrazita na raznih področjih razvoja človeškega kapitala, socialnega razvoja, tehnološkega razvoja, prestrukturiranja podjetij in rasti konkurenčnosti podjetniškega sektorja, razvoja gospodarske infrastrukture in okoljskega razvoja.

V SGRS je opredeljen regionalno uravnotežen razvoj, potrebna pa bo tudi usklajena in učinkovita regionalna in prostorska politika.

Usmeritve politike regionalnega razvoja so: večja konkurenčnost regij, visoka stopnja blaginje ter zmanjševanje razlik v razvitosti regij. Za vodenje regionalne politike pa bo potrebno reorganizirati državno upravo in oblikovati pokrajine ter razmejiti pristojnosti v razvojni politiki med državo, pokrajinami in občinami.

### **3.5.2. Skladnost regionalnega razvojnega programa s Strategijo regionalnega razvoja Slovenije**

Strategija regionalnega razvoja Slovenije (SRRS) je temeljni dolgoročni strateški dokument slovenske regionalne strukturne politike za obdobje do leta 2006, ki opredeljuje cilje regionalnega razvoja ter določa instrumente in politiko za doseganje teh ciljev. Strategija regionalnega razvoja Slovenije bo skušala zaustaviti povečevanje razlik v razvitosti regij in doseči trajnostni razvoj vseh regij. Eden od pomembnejših ciljev SRRS je tudi ohranjanje poseljenosti kot tudi rast življenjskega standarda v slovenskih regijah v primerjavi z obmejnimi regijami Avstrije in Italije.

Regionalna strukturna politika bo zastavljene cilje dosegala s strokovno in finančno pomočjo regionalnim razvojnim agencijam in sofinanciranjem priprave in usklajevanja regionalnih razvojnih programov (10%-50%). Posebna pozornost bo namenjena tudi sofinanciranju projektne dokumentacije ter izvedbenih delov regionalnih razvojnih programov, sofinanciranju investicij podjetij in spodbujanju podjetniške iniciative, nenazadnje pa tudi sofinanciranju in spodbujanju tujih investicij na sosednjih območjih s slovensko narodnostno manjšino.

Finančne spodbude za sofinanciranje regionalnih razvojnih programov bodo sredstva ministrstev in javnih skladov, neposredne spodbude bodo namenjene za zmanjševanje regionalnih razlik, posredne pa za spodbujanje regionalnega razvoja. Sofinanciranje regionalnih razvojnih programov se bo gibalo od 20% do 50% vrednosti. Spodbude se bodo dodeljevale za produktivne investicije, za usposabljanje človeških virov, za infrastrukturo in ostalo.

### **3.5.3. Skladnost regionalnega razvojnega programa z Državnim razvojnim programom**

Z vključitvijo v EU pričakuje Slovenija tudi vključitev v evropske programe strukturne in kohezijske politike. Za vključitev v strukturne programe je pripravila Slovenija Državni razvojni program 2001-2006. Za vključitev v evropsko kohezijsko politiko pa bo Slovenija pripravila do dejanske vključitve tudi Konvergenčni program ekonomske politike. Državni razvojni programa Slovenije 2001-2006 (DRP), ki je opredeljen kot

dolgoročni, praviloma sedemletni, izvedbeni dokument Strategije gospodarskega razvoja Slovenije in drugih dokumentov dolgoročnega razvojnega načrtovanja, prikazuje državne razvojne prioritete, glavne programe in podprograme (Državni razvojni program, 2001). DRP je začrtal državne prednostne investicijske in druge razvojne naloge ter opredelil njihovo vsebinsko navezavo na pridružitvene procese Republike Slovenije z Evropsko unijo. DRP bo podlaga za pridobivanje predpristopne strukturne pomoči EU v obdobju do 2004 in za pogajanja o dodelitvi sredstev strukturnih skladov in kohezijskega sklada po pristopu v EU (2004-2006).

#### **3.5.4. Skladnost regionalnega razvojnega programa s predpristopnimi instrumenti pomoči (Phare, ISPA, Sapard)**

V Agendi 2000 je Komisija EU predlagala, da se predpristopno pomoč kandidatkam po letu 2000 okrepi tako, da se Pharu dodata strukturni instrument (ISPA) ter instrument za razvoj kmetijstva in podeželja (Sapard). Svet ES je 21. junija 1999 sprejel tri uredbe o predpristopnih instrumentih (o usklajevanju predpristopne pomoči, ISPA in Sapard. Te uredbe določajo posebne pogoje za predpristopno pomoč v celovitem okviru pomoči Skupnosti državam kandidatkam, ki je opredeljen v Partnerstvih za pristop. Partnerstva za pristop so okvir za programiranje celotne predpristopne pomoči skupnosti (Phare, ISPA in Sapard). Določajo prednostna področja za nadaljnje delo držav kandidat, razpoložljiva finančna sredstva EU za ta namen ter pogoje, ki bodo veljali za to pomoč.

Za najugodnejši gospodarski učinek dejavnosti, za katere se nudi pomoč v okviru teh treh instrumentov, je nujno zagotoviti usklajenost in združljivost teh instrumentov v okviru Partnerstev za pristop. Splošna pravila za programiranje in izvajanje predpristopne pomoči so navedena v uredbah ISPA in Sapard, podrobneje pa so opredeljena v njihovih izvedbenih uredbah, v Uredbi o usklajevanju predpristopne pomoči in v novih smernicah Phare. V tem dokumentu so opredeljena navodila v zvezi z drugimi vprašanji, kot so upravičene dejavnosti, usklajevanje in programiranje, postopki za izvajanje, sofinanciranje, izpolnjevanje pogojev, vloga delegacij, poročanje, ocenjevanje, spremljanje, revizija in notranje usklajevanje. Cilj teh navodil je zagotoviti največjo možno usklajenost in združljivost različnih programskih dokumentov ter preprečiti vzpostavljanje vzporednih struktur za upravljanje s sredstvi Skupnosti.

## **4. IZVEDBENI DEL REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA**

### **4.1. IZHODIŠČA – FORMALNO PРАВNA – ZA PRIPRAVO IZVEDBENEGA DELA RRP**

Formalnopravni okvir za pripravo izvedbenega dela regionalnega razvojnega programa za posamezno statistično regijo je Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 60/99), ter vsi podzakonski akti, ki so že bili navedeni v poglavju 3.1. o izhodiščih za pripravo strateškega dela.

### **4.2. POTEK AKTIVNOSTI PRI PRIPRAVI IZVEDBENEGA DELA RRP**

Začetna faza pri pripravi izvedbenega dela RRP je usklajevanje strateškega dela RRP. Usklajevanje strateškega dela poteka v naslednjih fazah (Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, 1999):

- priprava strateškega dela,
- usklajevanje v okviru resornih ministrstev,
- usmeritve Agencije RS za regionalni razvoj,
- seja programskega odbora (obravnavava in sprejem strateškega dela).

Upoštevač pripombe Programskega odbora in ARR ožja delovna skupina pripravi gradiva za izvedbeni del dokumenta. Na podlagi seznanjanja z metodologijo spremljanja izvajanja RRP-jev, ki jo pripravlja ARR in prejetih projektov se združujejo programi in podprogrami. Na nadaljnjih delavnicah se usklajujejo podprogrami ter predlogi izvedbenih projektov. V tej fazi je potrebno motivirati različne institucije, da se s svojimi predlogi vključujejo v pripravo izvedbenega dela RRP-ja.

Ožja delovna skupina, razširjena s sodelavci iz različnih institucij nato obravnava osnutek izvedbenega dela programa. Vsa gradiva razvojnega programa so dostopna tudi širši javnosti. Po vseh uskladitvah programski odbor obravnava izvedbeni del RRP. Osnutek se z morebitnimi zadnjimi pripombami sprejme ter se skupaj z obrazci za fizično in finančno spremljanje izvajanja razvojnega programa pošlje na Agencijo RS za regionalni razvoj v presojo.

### **4.3. STRUKTURA IZVEDBENEGA DELA REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA**

#### **4.3.1. Prikaz glavnih programov in podprogramov za izvedbo razvojnih prioritet**

Regionalni razvojni program se bo uresničeval s programiranjem, pripravo in izvajanjem usklajenih prioriternih regijskih projektov. V okviru dokumenta se navedejo projekti, ki so bili predlagani s strani lokalnih skupnosti, razvojnih agencij, strokovnih institucij, podjetij, posameznikov in drugih organizacij. Nekateri so lahko regijskega značaja, lahko pa nosijo v sebi naboj skupnega ali regionalnega projekta. Izvajanje regionalnih razvojnih programov se nadzira s spremljanjem fizičnih in finančnih indikatorjev. Podatke in informacije, ki se pridobijo s pomočjo le-teh, bodo osnova za ocenjevanje oziroma vrednotenje uspešnosti regionalnega razvojnega programa.

Ravni spremljanja so strateški cilji, glavni programi in podprogrami (projekti). Vsaka od teh ravni zahteva opredelitev ciljev in indikatorjev. Cilji morajo biti premišljeno in realno postavljeni ter merljivi. Na ravni strateškega dela regionalnega razvojnega programa so cilji strateški, globalni. V izvedbenem delu pa so cilji ožje usmerjeni, specifični. Vsak cilj mora biti merljiv vsaj z enim indikatorjem oziroma kazalcem, ki kaže stanje oziroma napredek programa, podprograma in projekta ter stopnjo doseganja želenih rezultatov projektov.

#### **4.3.2. Izvajanje podprogramov**

V izvedbenem delu morajo biti navedeni tudi nosilci za izvajanje posameznih podprogramov in projektov. Za izvajanje regionalnega razvojnega programa v obliki konkretnih razvojnih podprogramov in projektov pa sta ponavadi predvidena dva mehanizma:

- **izbira projektov na osnovi razpisov,**
- **akcijski načrti.**

Vključevanje dodatnih mehanizmov za izvajanje RRP je odvisno od ugotovitve potrebnosti dodatnih mehanizmov in dogovora med Agencijo RS za regionalni razvoj in regionalno razvojno agencijo.

## Izbira projektov

Za spremljanje in nadzor RRP je odgovoren pristojen programski odbor (Navodilo o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa, 2000). Razvojni projekti, ki predstavljajo uresničitev izvajanja regionalnega razvojnega programa, so rezultat kompleksnega in zahtevnega postopka. Kjer je mogoče, je potrebno partnerje, ki nameravajo predložiti svoje projekte za določen podprogram v ocenitev vzpodbujati, da se med seboj uskladijo in povežejo projekte v integrirano celoto, ki najbolje odgovarja potrebam oziroma priložnostim ter se na razpis prijavijo preko skupno definirane nosilca izvajanja.

Regionalna razvojna agencija mora po uskladitvi z vsemi ustreznimi subjekti in v skladu s slovensko zakonodajo opraviti razpisni postopek za pridobitev podpore iz RRP. Razpis je lahko pripravljen za posamezno razvojno prioriteto, za posamezen glavni program, podprogram ali pa za posamezno vsebino, ki se horizontalno pojavlja v različnih glavnih programih in podprogramih. Prijavitelji na razpis se morajo držati razpisnih pogojev in vso potrebno projektno dokumentacijo predložiti Regionalni razvojni agenciji v danem roku. Projektna dokumentacija mora obvezno vsebovati podroben opis projekta ter prispevek projekta k doseganju ciljev regionalnega razvojnega programa.

V okviru regionalne razvojne agencije deluje sekretariat, ki v imenu RRA pregleda, ali prispele prijave izpolnjujejo razpisne pogoje. Prijave, ki te pogoje izpolnjujejo, sekretariat razdeli po vsebinskih področjih in jih posreduje strokovnim programskim pododborom. Programske pododbore za posamezna vsebinska področja (posamezne glavne programe, podprograme ali vsebinske sklope) sestavljajo strokovnjaki iz tistega področja, ali pa strokovnjaki iz z vsebino povezanih področij, ki so zadolženi, da podajo strokovno mnenje o prijavljenih projektih. Na osnovi vnaprej določenih kriterijev predstavniki programskega pododboru izberejo projekte, ki najbolje izpolnjujejo razpisne pogoje. V primeru da je član programskega pododboru na kakršenkoli način povezan z določeno projektno prijavo, v procesu ocenjevanja ne sme sodelovati ali kakorkoli drugače vplivati na oceno projekta.

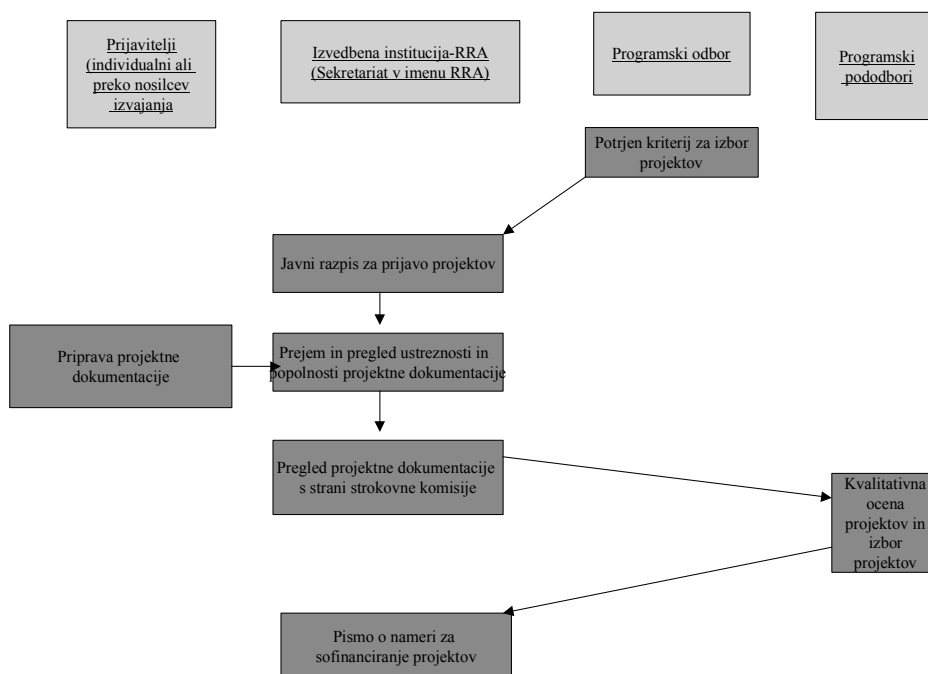
Po končani ocenitvi prijavljenih projektov in opravljenem izboru je potrebno vse prijavitelje obvestiti o rezultatu. Tiste prijavitelje, ki so bili izbrani na projektu, regionalna razvojna agencija povabi k sodelovanju in jim pošlje pismo o nameri, kjer so natančno definirani pogoji sodelovanja, pričakovani končni rezultati in finančna izvedba projekta. Prijavitelji na projekt morajo skrbno spremljati vso projektno dokumentacijo, stroške, izdatke in končne rezultate v skladu z dogovorom z regionalno razvojno agencijo. O svojem delu morajo poročati programskemu pododboru ter regionalni razvojni agenciji, ki poroča naprej Agenciji RS za regionalni razvoj.

Na osnovi prejetih vseh zahtevanih dokazil od RRA v zvezi z izvajanjem konkretnih projektov ter zahtevka za izplačilo Agencija RS za regionalni razvoj poda Ministrstvu za

finance nalog za izplačilo, ki potem izvrši izplačilo izvajalcu razvojnega projekta. Glavna plačilna agencija bo Agencija RS za regionalni razvoj.

Regionalna razvojna agencija mora redno spremljati stanje po posameznih podprogramih in projektih ter jih vključiti v letna in končno poročilo o izvajanju RRP, ki jih je regionalna razvojna agencija dolžna pripravljati in predložiti Agenciji Republike Slovenije za regionalni razvoj (Navodilo o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa, 2000). Napredek po posameznih podprogramih in projektih mora biti viden tudi s pomočjo fizičnih in finančnih indikatorjev v doseganju kvantificiranih ciljev regionalnega razvojnega programa.

Slika 2: Potek priprave razpisa in izbire projektov



Vir: Vademecum for Structural Funds Plans and Programming Documents, 1999.

### *Kriteriji za izbor projektov*

Programski odbor bo oblikoval in podrobno določil metodologijo za vrednotenje projektne prijave in kriterije za izbor projektov. Kriteriji za izbor projektov so usklajeni z obstoječo zakonodajo, natančno definirani za vsak razpis in javno objavljeni. Programski odbor bo moral upoštevati minimalni okvir navodil pri določitvi kriterijev za izbor posameznih projektov.

Projekt, za realizacijo katerega so na voljo tudi privatna sredstva, ki direktno prispeva k ekonomskemu razvoju regije in je v skladu z slovensko zakonodajo in zakonodajo EU (še



posebej na področjih konkurenčnosti, okoljske zakonodaje in javne preskrbe) bo po navodilih prednostni projekt. Projekt mora biti nov, ali pa je nadgradnja že obstoječega projekta (v smislu nadgradnje vsebine, aktivnosti ali geografske širitve). Izbiro projektov bodo pogojevale prioritete oziroma področja razvoja regije, ki se določijo za programsko obdobje kot prednostne, prednost pa imajo projekti, ki vzpodbujajo podjetništvo in turizem ter omogočajo kreiranje novih dolgoročnih delovnih mest, ki pokrivajo opredeljene regionalne potrebe.

Prednostni projekti so tudi tisti, ki so nadgradnja preteklih projektov ter omogočajo nadaljnjo krepitev prednosti regije ob upoštevanju naravnih, kulturnih in okoljskih vrednot. V izvajanje projekta naj bo vključenih čim manj posrednikov, prednost imajo projekti, v katerih različni partnerji (tudi privatni sektor) sodelujejo tudi s finančnim vložkom. Nenazadnje se prednost daje projektom, v katerih sodelujejo tudi izobraževalno raziskovalne institucije, ki prinašajo in razvijajo nova znanja, izkušnje in veščine, krepijo uporabo informacijske tehnologije ter skrbijo za aplikacijo raziskav in razvoja v praksi.

### **Akcijski načrt**

Možna oblika udejanjanja regionalnega razvojnega programa ali posameznih delov tega programa so akcijski načrti. Akcijske načrte oblikujejo predstavniki vseh partnerjev, ki imajo interes, da se določene razvojne aktivnosti izvedejo v taki obliki. Te razvojne aktivnosti morajo vsebovati ponudbo akcijskega načrta in sociološko-ekonomske značilnosti določenega področja, kjer se bodo izvajale dejavnosti akcijskega načrta. Regionalna razvojna agencija bo zagotovila uravnoteženo soudeležbo različnih partnerjev ter uravnovešenje različnih interesov v času trajanja akcijskega načrta.

Akcijski načrt povezuje več projektov z namenom, da se maksimizira sodelovanje med strukturnimi skladi, državnim ekonomskim razvojem in regijsko prenovo. Lahko je usmerjen na manjše geografsko področje, da bi zagotovil specifično podporo, ali pa pokriva večje geografsko področje. Lahko je tudi usmerjen na specifično vsebinsko področje, kot je npr. podpora poslovnim subjektom ali turizem. Akcijski načrt lahko pokriva tudi kombinacijo geografskih in vsebinskih ciljev.

Odgovornost za izvajanje akcijskega načrta bo imel t.i. odgovorni organ (accountable body), ki ga bodo oblikovali partnerji v načrtu in ga bo potrdila RRA. Odgovorni organ mora poskrbeti, da bodo izpolnjene vse naloge, ki izhajajo iz pogojev postavljenih ob sprejetju akcijskega načrta. Končna odgovornost je na strani izvedbene institucije – RRA.

Pri odločanju, ali bodo razvojne prioritete, programi ali podprogrami izvajani v celoti ali delno v obliki akcijskih načrtov, bo RRA upoštevala vsebino in druge posebnosti regionalnega razvojnega programa ter posamezne pobude za akcijski načrt. V okviru akcijskega načrta se lahko izvaja eden ali več razvojnih programov. Izvedbena institucija –

RRA mora zagotoviti, da je akcijski načrt skladen z razvojno usmeritvijo ter z geografskimi in vsebinskimi razvojnimi cilji posameznega razvojnega programa.

Izvedbena institucija – RRA bo določila finančno mejo (maksimalna vsota pomoči strukturnih skladov, za katere se lahko zaprosi), do katere bo odgovornost za ocenitev in odobritev projektov nosil t.i. odgovorni organ akcijskega načrta. Odgovornost za ocenitev in odobritev razvojnih projektov nad to mejo ima RRA. Izvedbena institucija mora ob odobritvi imenovanja odgovornega organa zagotoviti, da je le-ta solventen, ima dokazane pristojnosti in izkušnje s področja administrativnega in finančnega upravljanja, ima kapacitete za izvajanje nalog ter še posebej pomembno, učinkovite sisteme ocenitve in izbire projektov (pod dogovorjeno finančno mejo) ter nadzor nad izvajanjem projektov.

Izvedbena institucija mora odgovornemu organu za izvajanje akcijskega načrta zagotoviti ustrezen finančni sistem, ki bo omogočal pravilno razporeditev sredstev iz strukturnih skladov in usklajenost z vso obstoječo zakonodajo na tem področju. Izvedbena institucija mora odgovornemu organu za izvajanje akcijskega načrta opredeliti tudi potrebne oblike poročanja o porabi finančnih sredstev.

Kadar je v okviru akcijskega načrta končni koristnik finančnih sredstev odgovorni organ za izvajanje akcijskega načrta, mora biti postavljena stroga meja med zaposlenimi, ki so odgovorni za izvajanje projekta in tistimi, ki so odgovorni za izpolnitev nalog in obveznosti v okviru akcijskega načrta. Ob potrditvi akcijskega načrta mora RRA podati jasno določene naloge in odgovornosti odgovornega organa za izvajanje akcijskega načrta ter opredeliti končne cilje in rezultate akcijskega načrta. Ob tem mora odgovorni organ za akcijski načrt podati zakonsko obvezujočo izjavo, da sprejema pogoje, ki jih je določila RRA.

Odgovorni organ za izvajanje akcijskega načrta mora pripraviti pravilnik in kriterije ocenjevanja in sprejemanja projektov, ki so pod njegovo pristojnostjo (pod opredeljeno finančno mejo). Ocena projekta je podana v okviru odbora za ocenjevanje projektov, ki ga sestavljajo predstavniki vseh partnerjev v akcijskem načrtu. Člani odbora za ocenjevanje projektov morajo biti neodvisni in ne smejo imeti nobenega interesa v projektu, ki je v postopku ocenitve. V pravilniku morajo biti opredeljene tudi omejitve, ki zagotavljajo, da ne bi prišlo do vključevanja v ocenitev projekta tistih oseb, ki so projekt zasnovale ali so odgovorne za njegovo izvedbo. V primeru, ko se v postopku ocenjevanja ugotovi povezanost člana v odboru za ocenjevanje projektov s projektom, ki je v postopku, omenjeni član v nadaljevanju procesa ocenjevanja ne sme več sodelovati, pri končni oceni projekta je potrebno to dejstvo zapisati.

Potrditev projekta mora sprejeti odbor za ocenjevanje projektov s skladu z upoštevanimi v naprej postavljenimi kriteriji. Za nadzor napredka akcijskega načrta so odgovorni kandidati s sprejetimi projekti, odgovorni organ za izvajanje akcijskega načrta in izvedbena

institucija-RRA. Za uspešno in učinkovito izvajanje akcijskega načrta je potrebno zagotoviti:

- kandidati s sprejetimi projekti:
  - morajo natančno spremljati vse aktivnosti v zvezi s projektom, izdatke in končne rezultate v obliki, ki jo določi odgovorni organ za izvajanje akcijskega načrta,
  - morajo v okviru dogovorjenih časovnih rokov poročati o napredku svojega projekta odgovornemu organu za izvajanje akcijskega načrta.
  
- Odgovorni organ za izvajanje akcijskega načrta:
  - mora redno spremljati napredek projektov in poročati izvedbeni instituciji v skladu z zahtevami,
  - mora hraniti in vzdrževati projektno dokumentacijo vsakega projekta v okviru akcijskega načrta,
  - mora kontrolirati projektne izdatke.
  
- Izvedbena institucija – RRA:
  - v pismu odobritve akcijskega načrta mora natančno definirati možne izide in finančno uspešnost/učinke akcijskega načrta,
  - mora izvajati natančno kontrolo, ki vključuje tudi natančne preglede naključno izbranih projektov akcijskega načrta,
  - mora preverjati izvajanje upravljanja in finančnih kontrolnih sistemov (vključujoč mehanizme ocenjevanja in odobritve),
  - zahteva od odgovornih organov za izvajanje akcijskih načrtov, da zagotavljajo letno, zunanje preverjeno dokumentacijo o porabi subvencije.

#### **4.4. FINANČNI IN TERMINSKI OKVIR IZVAJANJA**

Pri pripravi regionalnega razvojnega programa posamezne regije je potrebno natančno opredeliti javno finančni okvir.

Pri sofinanciranju razvojnih projektov bodo sodelovali trije finančni partnerji:

- regija (lokalne skupnosti, podjetja, institucije, združenja,...),
- država Slovenija,
- Evropska unija.

Vsak finančni partner naj bi v obdobju 2001 - 2006 prispeval za izvedbo razvojnih programov približno tretjino finančnih sredstev.

**Prispevek regije** predstavljajo finančna sredstva lokalnih skupnosti, podjetij, drugih organizacij, združenj, ipd. Za oceno javnofinančnega okvira regije se ponavadi upoštevajo sredstva občinskih proračunov in sredstva gospodarskih družb v regiji. Zaradi razlik v razvitosti slovenskih statističnih regij bodo različno visoki tudi deleži lastnih regijskih finančnih sredstev za sofinanciranje izvajanja regionalnih razvojnih programov.

**Prispevek države** določa Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS št. 60/99). Obseg sredstev, ki jih v skladu s proračunskim memorandumom v državnem proračunu namenja vlada za razvojne spodbude, ne more biti manjši kot 0,5% BDP v prvem proračunskem letu po sprejemu Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in ne manjši od 1% BDP za vsake nadaljnje leto.

Zagotavljanje 1% BDP za regionalni razvoj v obdobju 2001-2006 predstavlja maksimalno varianto, ki je zaenkrat še vprašljiva, zato sta pripravljeni še dve varianti: realna (srednja) varianta, ki je najbolj verjetna in minimalna varianta, ki jo je sicer najlažje izvesti, je pa vprašljiva njena ekonomska smiselnost zaradi zmanjšanja finančnih sredstev, ki bi jih v tem primeru EU namenjala za regionalni razvoj v Sloveniji.

Pri oceni možnih sredstev za izvajanje RRP se kot osnovno izhodišče upošteva potencialna finančna moč regije. Koliko pa bo katera od regij pridobila državnih sredstev pa je odvisno od tega na kateri seznam regij je posamezna regija uvrščena. V skladu z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja so namreč prednostne tiste regije, ki po vrednosti BDP na prebivalca ali stopnje brezposelnosti za več kot 20% negativno odstopajo od državnega povprečja. Navodilo o prednostnih območjih dodeljevanja spodbud, pomembnih za regionalni razvoj je razdelilo slovenske statistične regije na končni seznam regij (A, B, C in D), ki je določen na podlagi zakona in indeksa razvojne ogroženosti. Ta indeks predstavlja kombinacijo stanja trenutne razvojne problematike (območja s posebnimi razvojnimi problemi) in ocene razvojnih možnosti regije. V seznam A se uvrščajo tiste statistične regije, ki jim je določena najvišja stopnja prednosti.

### *Državne pomoči*

Področje državnih pomoči v Republiki Sloveniji urejata predvsem Zakon o nadzoru državnih pomoči in Uredba o namenih in pogojih za dodeljevanje državnih pomoči. Uredba ureja področje horizontalnih ciljev (raziskave in razvoj, varstvo okolja, reševanje in prestrukturiranje, majhna in srednje velika podjetja, zaposlovanje, usposabljanje ter nazadujoča urbana območja), **regionalne cilje**, sektorske cilje (jeklarstvo, premogovništvo, kopenski transport ter kmetijstvo in ribištvo) ter še nekatera splošna pravila.

Namen regionalnih pomoči je pospešiti razvoj manj razvitih območij (A) in območij (B), ki so opredeljena na regionalnem zemljevidu kot sestavnem delu regionalne sheme. Ob koncu prikaza državnih pomoči je potrebno pripomniti, da le-te v Sloveniji znašajo po podatkih Urada RS za makroekonomske analize in razvoj 2,44% BDP, kar je za skoraj 2

krat več kot znaša povprečje v državah EU. Vendar pa je potrebno takoj pripomniti, da državnim pomočem ne moremo v celoti pripisati tudi regionalne komponente. Regionalnih državnih pomoči do sedaj v Sloveniji ni bilo, saj je šele uredba iz leta 2000 definirala shemo pomoči in v okviru le-te tudi regionalno komponento. Kakor koli že, pa zagotvo velja ugotovitev, da imajo tudi regionalne sheme državnih pomoči centralizirano odločanje in razdeljevanje pomoči, pri kateri je regijska javnost le predlagalec projektov.

**Prispevek EU** za obdobje 2001-2003 se kot priliv finančnih sredstev strukturne in kohezijske politike EU za sofinanciranje razvojnih projektov v Sloveniji izračuna na osnovi predpristopnih pomoči - Phare, Ispa in Sapard. Slovenija bo namreč do vstopa v EU deležna finančne pomoči iz naslova teh treh predpristopnih instrumentov. V primeru, da Slovenija do konca tega finančnega obdobja ne bo postala polnopravna članica EU, bo iz skupnega proračuna prejela pomoč v višini 0,2% BDP, kar predstavlja dobrih 50 milijonov evrov ali 12 milijard SIT. Za obdobje 2004-2006 naj bi bil priliv finančnih sredstev strukturne in kohezijske politike EU za sofinanciranje razvojnih projektov v Sloveniji izračunan na osnovi scenarija Agende 2000. Ta scenarij temelji na sredstvih, ki jih je novim članicam namenila EU v Agendi 2000 in predpostavlja, da bo SLO v začetku leta 2003 postala članica EU skupaj z ostalimi kandidatkami t.i. "Luksemburške skupine", ki bodo na svojem celotnem ozemlju vsaj v prvem obdobju članstva dobile status Cilja 1. Upoštevan je bil dejanski priliv finančnih sredstev izračunan na osnovi ocenjene absorpcijske moči Slovenije, ki za leto 2004 znaša 74,3% maksimalne alokacije sredstev, za leto 2005 76,6% in za leto 2006 80,6% maksimalne dodelitve sredstev.

Kljub vsemu pa je obseg sredstev iz evropskih strukturnih skladov, da katerih bo Slovenija upravičena, še vedno predmet predpristopnih pogajanj o regionalni politiki in proračunu.

#### **4.5. INDIKATORJI ZA SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA**

Eno pomembnejših področij pri izvajanju regionalnih razvojnih programov je področje nadzora in vrednotenja, katerega glavni cilj je izboljšanje učinkov razvojnih finančnih pomoči oziroma izboljšanje priprave in izvajanja samih regionalnih razvojnih programov.

Sistemi indikatorjev predstavljajo pomemben element v vseh fazah priprave, izvajanja, spremljanja in vrednotenja izvajanja regionalnih razvojnih programov. Sistem indikatorjev nadzora in vrednotenja za merjenje razvitosti regij v EU je podrobno opredeljen v metodološkem gradivu EU, ki se naj bi glede na naše približevanje EU smiselno upoštevalo. Osnovni namen pri tem je poenotiti strokovne osnove pri postopkih opazovanja, nadzora in vrednotenja regionalnega razvoja s ciljem učinkovitejšega upravljanja sredstev strukturnih skladov.

Standardi EU so smislen sistem indikatorjev v regionalnem razvojnem programu, ki opredeljujejo osnovo za socialno-ekonomsko analizo SWOT, ki je temelj razvojne strategije in analizo splošnega stanja (Indicators for Monitoring and Evaluation, 1999).

S sistemom indikatorjev si pomagamo tudi pri določanju in opredelitvi ciljev ter pri vrednotenju socialno-ekonomskih učinkov. Pri sami pripravi regionalnega razvojnega programa so pomembni indikatorji za analizo regijskega socialno-ekonomskega stanja, regionalne konkurenčnosti in ključnih faktorjev, ki vplivajo na regionalne razlike.

V EU imajo izoblikovan standardni nabor indikatorjev za merjenje regionalne razvitosti. Strokovnjaki EU pa oblikujejo tudi sistem socialno ekonomskih indikatorjev za spremljanje regionalnega razvoja v tranzicijskih državah. Analiza regionalne razvitosti v državah kandidatkah za članstvo EU prikazuje: demografsko stanje in trende (število, gostota in rast prebivalstva, starost, aktivnost), ekonomsko stanje in trende (rast BDP, BDP na prebivalca, sektorska struktura, zaposlenost, brezposelnost, mednarodna menjava), indikatorje konkurenčnosti (tehnologija, in raziskave in infrastruktura, okolje, človeški kapital) ter regionalno institucionalno ureditev.

Temeljni indikatorji opredeljujejo posamezen programski cilj. Sistem povezanih indikatorjev meri razlike v razvitosti regije. Kategoriziran je v dvanajst skupin: osnovni indikatorji (BDP na prebivalca), cestni in železniški promet, telekomunikacije, energija, voda, okolje, izobraževanje in strokovno usposabljanje, raziskave in tehnološki razvoj, industrija in storitve, kmetijstvo in turizem (Indicators for Monitoring and Evaluation, 1999). V konverzijskem delu regionalnega razvojnega programa je potrebno definirati cilje, ki jih želimo s tem programom doseči. Cilji morajo biti jasni, usmerjeni in kvantificirani. S pomočjo indikatorjev lahko cilje kvantificiramo, kar poveča preglednost in določenost ciljev. Smiselnost takega pristopa je, da bo z vmesnim in ex-post (za nazaj) vrednotenjem RRP lažje ugotoviti, kakšne so razlike, če obstajajo, med zastavljenimi cilji in dejansko doseženimi cilji.

Po pripravi in sprejetju regionalnega razvojnega programa je potrebno zapisano še izvesti, za spremljanje izvajanja pa se uporabljajo indikatorji nadzora in vrednotenja. Sistem programskih indikatorjev vsebuje potrebne informacije o globalnih in specifičnih ciljnih programa, ki omogočajo opazovanje realizacije opredeljeno z indikatorji izida (output), rezultata in učinkov (Indicators for Monitoring and Evaluation, 1999). Indikatorji nadzora in vrednotenja se uporabljajo v vseh fazah vrednotenja. Vrednotenje programa je razdeljeno v tri časovne faze: **ex-ante** (vnaprej), **mid-term** (vmesno) in **ex-post** (za nazaj).

Njihova uporaba je nujno potrebna in smiselna z vidika vseh finančnih partnerjev v razvojnih programih ter z vidika preverjanja načrtovanih in dejansko izvedenih aktivnosti in rezultatov v okviru regionalnega razvojnega programa. Napredek merimo praviloma s podatki na letni ravni. Sistemski podatki za nadzor so osnovni podatki in analitični indikatorji, v vmesnem obdobju jih je možno dopolniti v skladu s cilji programa. V

vmesnem obdobju opazujemo na osnovi izvajanja načrtovanih ciljev, učinkovitost ukrepov po zaključku obdobja.

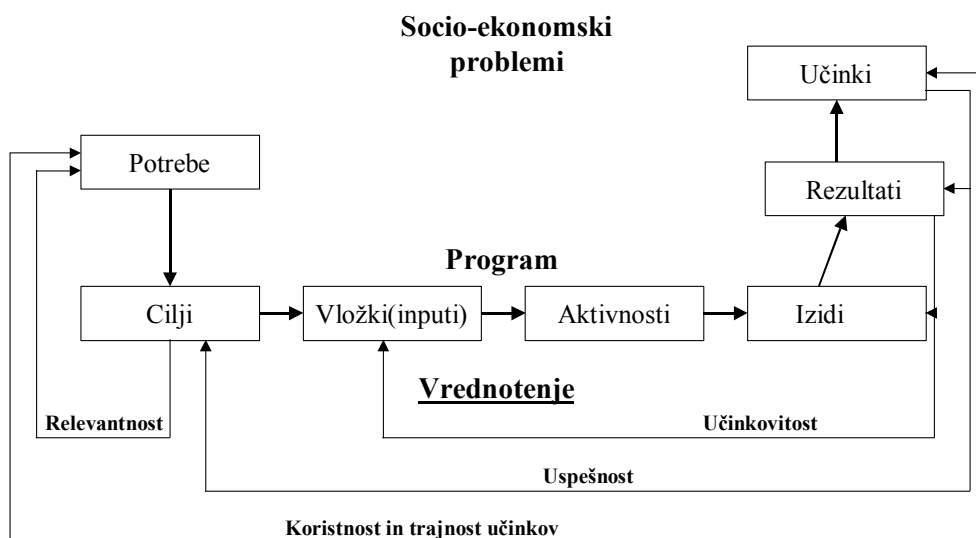
Ključni indikatorji so tisti indikatorji, ki omogočajo primerjavo podobnih programov ali ukrepov. To so t.i. strateški indikatorji v smislu identifikacije prioriteten ciljev (št. novih delovnih mest, št. malih in srednjih podjetij – prejemnikov pomoči). Število ključnih indikatorjev naj bo malo, nanašajo se na *izid, rezultat in/ali učinek*.

Indikatorji izida se nanašajo na aktivnost in so merjeni vrednostno ali v fizičnih enotah (npr. dolžina zgrajene poti, število podjetij, ki so prejela finančno pomoč...). Indikatorji rezultatov merijo neposredne in takojšne vplive povzročene s programom (npr. zmanjšanje transportnih stroškov...). Indikatorji učinkov so posledica programa in so bolj dolgoročne narave, razlikujemo pa specifične in globalne učinke.

Poleg programskih indikatorjev se v različnih fazah vrednotenja izvajanja regionalnih razvojnih programov uporabljajo tudi indikatorji uspešnosti, učinkovitosti in delovanja. Z uspešnostjo primerjamo dejansko storjeno z načrtovanim, medtem ko z učinkovitostjo merimo razmerje med izidi, rezultati in učinki z uporabljenimi vložki (še posebej s finančnimi vložki). S to obliko vrednotenja je potrebno odgovoriti na vprašanje **relevantnosti** (do kakšne stopnje so programski cilji pravilno postavljeni glede na razvojne prioritete in potrebe na regionalni, nacionalni ravni in na ravni EU?). Vrednotenje odgovarja tudi na vprašanje **učinkovitosti** (kako so bili viri (inputi) pretvorjeni v outpute ali rezultate?) in **uspešnosti** (koliko je program pripomogel k doseganju svojih specifičnih in globalnih ciljev?).

Ali je program imel vpliv na ciljno skupino ali na populacijo glede na zadovoljevanje njenih potreb nam poda odgovor o **koristnosti** programa. Na koncu nam takšno vrednotenje odgovori tudi na vprašanje o **trajnosti** učinkov regionalnega razvojnega programa (koliko časa po izvedbi bodo predvidoma trajale posledice (koristi) učinkov programa za koristnike?).

Slika 3: Povezave med posameznimi elementi vrednotenja



Vir: Indicators for Monitoring and Evaluation – An indicative methodology, 1999.

Sistem indikatorjev mora omogočati kvalitetno analizo in spremljanje izvajanja programa ter merljivost na vsaki stopnji izvajanja programa. Izbira in uporaba indikatorjev lahko v praksi povzroči težave pri merjenju. Pogosto se prepletajo vzroki in posledice načrtovanih aktivnosti, doseženih rezultatov in učinkov. Tudi metode merjenja so lahko problematične, izidi in rezultati so enostavno merljivi, zaplete pa se pri merjenju učinkov. Lahko se zgodi, da podatki v kritični fazi realizacije projekta niso na razpolago. Pogoste so tudi težave pri kombinaciji vrednostnih in fizičnih indikatorjev, medtem ko vrednostne indikatorje lahko agregiramo, praviloma to ne velja za fizične. Definiranje analitičnih indikatorjev zahteva dobro analitično znanje in spretnosti, ne samo poznavanje vsebine programskega cilja, pač pa tudi najboljše možnosti za njegovo kvantitativno in kvalitativno merjenje. Poleg tega je treba upoštevati, da tudi slučajni in nepričakovani dogodki vplivajo na programske rezultate.

## 5. PREDHODNO VREDNOTENJE REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA

### 5.1. VREDNOTENJE RRP

#### Predhodno (ex-ante) ocenjevanje

Pripravljalci RRP, kakor tudi vse izvedbene institucije morajo upoštevati, da je potrebno RRP predložiti predhodni (ex-ante) oceni. Predhodno ocenjevanje RRP, ki se izvaja v



okviru strukturnih skladov EU in tudi (pred)pristopnih pomoči EU morajo pripraviti tako posamezne države kot tudi Komisija EU, izvedeno pa mora biti v okviru partnerstva (Evaluating socio-economic programmes, 1999). Tudi naša zakonodaja, ki ureja regionalno programiranje določa, da je potrebno opraviti predhodno oceno RRP, za kar je pristojna ARR.

Metodologije ocenjevanja naša zakonodaja ne določa posebej, tako da je smiselno pri tem uporabiti regulativo EU. Pri tem je potrebno nameniti še posebno pozornost investicijam v infrastrukturo, analizi stroškov in socialno-ekonomskih ugodnosti projektov.

### **Nadzor in vmesno ocenjevanje**

Nadzor RRP je podprt z vmesnimi ocenami, tako da so lahko v procesu izvajanja upoštevane vse morebitne prilagoditve oz. spremembe. Nadzor in vmesno ocenjevanje so naloge programskega odbora in temeljijo predvsem na finančnih in fizičnih indikatorjih, ki so definirani v RRP (Evaluating socio-economic programmes, 1999). Nadzor vključuje organizacijo in koordinacijo podatkov, ki se nanašajo na finančne in fizične indikatorje, kot tudi na tiste, ki se nanašajo na kvalitativne vidike izvajanja (še posebej ekonomske in socialne, operativne ter pravne in postopkovne vidike). Nadzor omogoča merjenje napredka in je osnova za podajanje rezultatov v letna poročila. Vendar so tam, kjer je to potrebno, in še posebej v povezavi z vmesnimi ocenami, potrebne tudi prilagoditve in popravki.

Vmesna ocenjevanja vključujejo kritično analizo skozi nadzor pridobljenih podatkov. Prav tako merijo, v kolikšni meri so določeni cilji že doseženi, pojasnjujejo možne nedoslednosti in napovedujejo rezultate delovanja. Izražajo tudi pogled na pravnomočnost delovanja kakor tudi na pomembnost samega delovanja glede na postavljene cilje.

Kot splošno pravilo pri RRP, ki trajajo več kot tri leta, velja, da so vmesna ocenjevanja potrebna, da se lahko vsi morebitni popravki pravočasno opravijo. Programski odbor ponavadi izbere neodvisnega ocenjevalca, ki opravi vmesno ocenjevanje. Kljub temu, da med partnerskimi dogovarjanji ni obvezno določiti takšnega ocenjevalca, si v RRP-jih, kjer sodeluje Komisija EU le-ta pridržuje pravico, da ocenjevalca določi sama. Neodvisni ocenjevalci so podvrženi zaupnosti, ko delujejo s podatki, ki jim jih dostavi programski odbor.

### **Naknadno (ex-post) ocenjevanje**

Naknadno ocenjevanje RRP temelji na informacijah zbranih skozi nadzor in vmesno ocenjevanje ter na zbiranju podatkov, ki se nanašajo na indikatorje, definirane ob predstavitvi ciljev.

## 5.2. PREDHODNO VREDNOTENJE RRP

### 5.2.1. Namen predhodnega vrednotenja

Regionalna razvojna agencija ( RRA) mora poslati izdelani regionalni razvojni program v predhodno oceno (ex-ante evalvacijo) Agenciji za regionalni razvoj Republike Slovenije (v nadaljevanju ARR) (Navodilo o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa, 2000). Na podlagi ocene poda ARR svoje mnenje z obrazložitvijo o postopkovni in vsebinski skladnosti in primernosti RRP.

Predhodno vrednotenje regionalnega razvojnega programa je sestavni del procesa priprave in izvedbe regionalnega razvojnega programa. Je interaktivni proces, v okviru katerega neodvisni strokovnjaki izoblikujejo mnenje o pripravljenem regionalnem razvojnem programu. Predhodno vrednotenje išče morebitna šibkejša področja v dokumentu, ki jih je potrebno še okrepiti, seveda vse za izboljšanje končne kakovosti dokumenta ter s tem konstruktivno prispevati k večji uspešnosti in učinkovitosti v izvajanju RRP. S predhodnim vrednotenjem skušajo zunanji strokovnjaki pomagati pripravljavcem RRP, da je dokument v skladu z zakonskimi in podzakonskimi akti pravilno strukturiran, ima skladno in logično vsebino, je izvedljiv glede na potencialne finančne in kadrovske vire ter je razumljiv širši javnosti.

Sugestije in pripombe iz predhodnega vrednotenja pripravljavci regionalnega razvojnega programa smiselno koristijo že pri pripravi končne verzije regionalnega razvojnega programa. Predvsem pa je smiselno tovrstne pripombe upoštevati pri vsakoletnih dopolnitvah regionalnega razvojnega programa, kar pozitivno prispeva k višji kakovosti dokumenta. Zelo pomemben sklop predhodnega vrednotenja regionalnega razvojnega programa je analiza samega postopka priprave dokumenta, predvsem pa obveščenost in vključevanje širše javnosti v pripravo RRP. Pomembno načelo, ki ga je pri izdelavi takega dokumenta potrebno in smiselno upoštevati je načelo partnerstva. To načelo mora biti izpolnjeno v kar največji meri že pri pripravi regionalnega razvojnega programa, saj omogoča, da se čim širša javnost poenoti z dokumentom in ga vzame za svojega, ter se na tak način pripravi pot za izvedbo dokumenta. Namen predhodnega vrednotenja pa ni ocena potrebnosti posameznih programov, podprogramov in projektov v samem izvedbenem delu, ker te vsebine odražajo potrebe regije in so rezultat sprejetih odločitev in dogovorov v okviru regije.

Predhodno vrednotenje mora torej jasno odgovoriti najmanj na naslednja vprašanja:

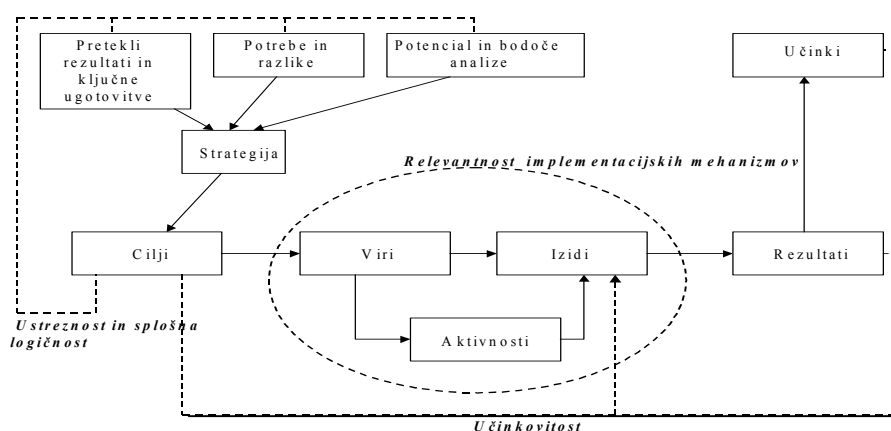
- ali je program primeren za reševanje vprašanj, s katerimi se sooča regija,

- ali je priprava regionalnega razvojnega programa vključevala širšo javnost in je program res odraz potreb celotne regije,
- ali je program usklajen z nacionalnimi razvojnimi dokumenti ter se navezuje na določene evropske dokumente,
- ali ima program jasno oblikovane strateške osi, prioritete in cilje, ki so ustrezni in realno izvedljivi,
- ali je javno finančni okvir postavljen korektno in ali je usklajen z vsebinami v programu ter ali je v okviru finančnih zmožnosti regije,
- ali so cilji ustrezno kvantificirani in ali so postavljeni temelji za spremljanje in nadaljnje vrednotenje izvedbe programa,
- ali je sistem indikatorjev za spremljanje izvajanja RRP ustrezen,
- ali je predložen sistem izvajanja in nadzora nad izvajanjem ter predlagan način izbora projektov ustrezen.

### 5.2.2. Metodologija predhodnega vrednotenja RRP

Predhodno vrednotenje regionalnega razvojnega programa je izvedeno po metodologiji, ki jo priporoča Komisija EU in jo uporabljajo v EU. Metodološka priporočila o procesu in vsebinah predhodnega vrednotenja v EU so jasna in pregledna. Razvila so se tudi na osnovi izkušenj iz preteklih programskih obdobj ter jih je glede na vključevanje Slovenije v EU tudi pri nas smiselno upoštevati. Ključne sestavine predhodnega vrednotenja v Evropski uniji so definirane v 40. in 41. členu Regulative in jih shematsko prikazuje naslednja slika.

Slika 4: Ključne komponente predhodnega vrednotenja v EU



Vir: Evaluating socio-economic programmes : Principal evaluation techniques and tools, 1999.

### **5.2.3. Zaključek sprejema regionalnega razvojnega programa**

Po opravljenem predhodnem vrednotenju poda Agencija RS za regionalni razvoj mnenje z obrazložitvijo o regionalnem razvojnem programu. Regionalni razvojni program je z mnenjem posredovan v obravnavo in medresorsko usklajevanje Svetu za strukturno politiko.

Na koncu morajo predlagani regionalni razvojni program obravnavati in sprejeti še vsi občinski sveti v posameznih regijah.

## **6. SKLEP**

Zaradi dosedanje neustrezne regionalne politike se je v letu 1998 začela prenova regionalne politike. V letu 1999 se je prenova vpeljala z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in z podzakonskimi akti zakona v letu 2000. Reforma izhaja iz analize regionalnih razlik, analize obstoječe neposredne in posredne regionalne politike, primerjave slovenske regionalne politike z regionalno politiko razvitih držav, evropske dimenzije regionalne politike, zahtev politike državnih pomoči in analize razvojnih možnosti slovenskih regij. Po osamosvojitvi Slovenije so se namreč nekatere razlike med njenimi regijami povečevale, zato je eden izmed prvih ciljev prenove prav v tem, da se do leta 2006 vsaj ohranijo razlike v kupni moči med regijami in prepreči nastajanje novih območij s posebnimi razvojnimi problemi.

Dolgoročni cilj nove regionalne politike je torej doseganje visokega življenjskega standarda prebivalcev vseh slovenskih regij s pospeševanjem razvoja okolju prijaznega gospodarstva, varovanjem naravnih dobrin, naravne in kulturne dediščine, prostorskih identitet ter drugega javnega dobra v vseh slovenskih regijah. Uresničevanje dolgoročnega cilja, srednjeročnih kot tudi kratkoročnih ciljev temelji na načelu celovitosti izvajanja regionalne strukturne politike, načelu partnerstva, subsidiarnosti, usklajevanja, programskega usmerjanja, spremljanja in vrednotenja učinkov in sofinanciranja.

Omenjene cilje regionalne strukturne politike uresničujemo prek navpične delitve koncepta na mednarodno raven (vključitev Slovenije v strukturno in kohezijsko politiko EU), državno raven (mehanizmi spodbujanja gospodarskega razvoja), regionalno raven (mehanizmi spodbujanja skladnega regionalnega razvoja) in lokalno raven (mehanizmi spodbujanja razvoja občin s posebnimi razvojnimi problemi).

Kot že povedano je pravni okvir nove regionalne strukturne politike vzpostavil Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in njegovi izvedbeni predpisi. Strateški okvir je vzpostavila Strategija regionalnega razvoja Slovenije. Institucionalni okvir predstavljajo

mreža regionalnih razvojnih agencij, ki jih ustanovijo občine v statističnih regijah, Agencija RS za regionalni razvoj, Javni sklad za regionalni razvoj in Svet za strukturno politiko.

Programski okvir nove regionalne strukturne politike pa vzpostavljajo regionalni razvojni programi, ki se pripravljajo v statističnih regijah in na njih temelječi Državni razvojni program do leta 2006. Regionalni razvojni program je torej temeljni programski in izvedbeni dokument na regionalni ravni. Z njim se na podlagi analize stanja in gibanj ter sektorskih razvojnih programov, uskladijo razvojna predvidevanja ter naloge države in regij na področju trajnostnega razvoja v regijah.

Regionalni razvojni program vsebuje strateški in izvedbeni del. Strateški del obravnava analizo dejanskega stanja in problemov ter določi skupne regionalne razvojne interese, cilje in usmeritve občin. V izvedbeni del regionalnega razvojnega programa se vključijo razvojni projekti regionalnega in občinskega pomena z njihovim časovnim in finančnim ovrednotenjem, vključno z navedbo predvidenih virov financiranja in organiziranostjo za izvajanje regionalnega razvojnega programa. Izvedbeni del mora biti torej ustrezno strukturiran in usklajen s strateškim delom.

Predhodno vrednotenje (ex-ante evaluation) regionalnega razvojnega programa je sestavni del procesa priprave in izvedbe regionalnega razvojnega programa. Je interaktivni proces, v okviru katerega neodvisni eksperti izoblikujejo mnenje o pripravljenem regionalnem razvojnem programu.

Predhodno vrednotenje regionalnega razvojnega programa je pomembno iz več razlogov:

- za regijo je pomembno, da dobi odziv o kakovosti in ustreznosti programa,
- za Agencijo RS za regionalni razvoj je pomembna kakovost programa za njegovo vključevanje v Državni razvojni program, njegova stroškovna učinkovitost in uresničljivost,
- za Komisijo EU, ki zagotavlja sofinanciranje iz evropskih programov, je pomembno upoštevanje razvojnih ciljev evropskih politik in upoštevanje zakonodaje o porabi evropskih sredstev.

Po sprejetju dokumentov Strategija gospodarskega in regionalnega razvoja, Prostorski plan, Državni razvojni program Slovenije ter po ustanovitvi Agencije RS za regionalni razvoj in dvanajstih regionalnih razvojnih agencij so tako ustvarjeni temelji za vodenje regionalne politike v Sloveniji. Eden od pomembnejših korakov k uresničevanju zadanih ciljev pa je prav gotovo priprava regionalnih razvojnih programov in njihovo usklajevanje med občinami, kar je zdaj najpomembnejša naloga posameznih regionalnih razvojnih agencij.

Vendar takšno izvajanje regionalne politike v praksi še ni povsem zaživelo. Eden od glavnih razlogov za to je pomanjkanje denarja, namenjenega regionalnemu razvoju.

Medtem ko sami na eni strani zagotavljamo premajhen obseg sredstev za nemoteno izvajanje programov posameznih regionalnih razvojnih agencij, pričakujemo na drugi strani vse preveč sredstev iz EU. Kar se je pa vsaj po dosedanjih predpristopnih pogajanjih izkazalo za preveč optimistično.

Denar, na katerega lahko računamo iz evropskih skladov bo verjetno bolj skromen, zato si moramo kot nova članica že pred vstopom v Unijo sami izoblikovati lastno razvojno strategijo z natančno postavljenimi cilji. Šele potem lahko pričakujemo, da nas bo podprla tudi EU. V Sloveniji se bomo zato morali do vstopa v EU temeljito pripraviti, da bomo lahko sredstva iz strukturnih skladov (ki jih bo vseeno nekajkrat več kot je sedaj predpristopne pomoči) učinkovito izkoristili. Če sredstev ne bomo sposobni porabiti in če v regijah ne bomo pripravili ustreznih razvojnih programov in projektov, bo denar ostajal neizkoriščen. Zato je izredno pomembno, da se vsi skupaj, na čelu z regionalnimi razvojnimi agencijami pravočasno usposobimo za vse potrebne naloge.

## 7. LITERATURA

1. Čampa Tomaž: Regionalni razvoj Posavja. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 41 str.
2. Državni razvojni program 2001-2006 predlog.  
[URL: <http://www.gov.si/arr/9razno/1dr3.html>], 12.12.2001.
3. Farič Metka: Nove zamisli regionalnega razvoja kot podlaga za oblikovanje sodobne regionalne politike. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 93 str.
4. Kavaš Damjan, Strmšnik Igor, Pečar Janja: Reforma slovenske regionalne politike: oblikovanje slovenske regionalne strukturne politike. Geographica Slovenica, Ljubljana, 2000, 33/II, str. 83-129.
5. Kopriva Eva: Regionalni razvojni program Zgornjesavske doline. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2002. 38 str.
6. Senjur Marjan: Gospodarska rast in razvojna ekonomika. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1993. 537 str.
7. Slovenija v novem desetletju: trajnost, konkurenčnost, članstvo v EU (Strategija gospodarskega razvoja Slovenije 2001-2006).  
[URL: <http://www.sigov.si/zmar/sgrs/dokument.html>], junij 2001.
8. Strategija regionalnega razvoja Slovenije.  
[URL: <http://www.gov.si/arr/2regije/pdf/srrs4.pdf>], 24.7.2001.

## 8. VIRI

1. Council Regulation (EC) No 1260/1999 of 21<sup>st</sup> June 1999 laying down general provisions on the Structural Funds. Official Journal, 26.6.1999. 42 str.
2. Council Regulation (EC) No 438/2001 of 2<sup>nd</sup> March 2001 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC) No 1260/1999 as regards the management and control systems for assistance granted under the Structural Funds. Official Journal, 3.3.2001. 23 str.
3. Evaluating socio-economic programmes: Principal evaluation techniques and tools. European Commission, 1999.
4. Ex-Ante Evaluation of the Structural Funds plans and Programming Documents: the new programming period 2000-2006. European Commission, 1999.
5. Indicators for Monitoring and Evaluation – An indicative methodology EU DG XVI. European Commission, 1999.
6. Navodilo o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa (Uradni list RS, št. 52/00, št. 111/00).
7. Navodila o prednostnih območjih dodeljevanja spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj (Uradni list RS, št. 44/01).

8. Navodilo o spremembi navodila o minimalni obvezni vsebini in metodologiji priprave ter načinu spremljanja in vrednotenja regionalnega razvojnega programa (Uradni list RS, št. 44/01).
9. Poročilo o predhodnem vrednotenju RRP za Savinjsko regijo: Oikos d.o.o. Domžale. [URL: <http://www.gov.si/arr/2regije/pdf/pvrrp-s.zip>], 26.11.2001.
10. Poročilo o predhodnem vrednotenju RRP za Koroško regijo: Oikos d.o.o. Domžale. [URL: <http://www.gov.si/arr/2regije/pdf/pvrrp-k.zip>], 3.12.2001.
11. Pravilnik o sestavi, organizaciji in nalogah Agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj (Uradni list RS, št. 52/00).
12. Pravilnik o sestavi, organizaciji in pogojih za opravljanje nalog regionalne razvojne agencije (Uradni list, št. 52/00).
13. Pravilnik o spremembi pravilnika o sestavi, organizaciji in nalogah Agencije Republike Slovenije za regionalni razvoj (Uradni list RS, št. 44/01).
14. Pravilnik o spremembi pravilnika o sestavi, organizaciji in pogojih za opravljanje nalog regionalne razvojne agencije (Uradni list RS, št. 44/01).
15. Regionalni razvojni program Gorenjske 2002-2006: BSC Poslovno podporni center d.o.o. Kranj. [URL: [http://www.bsc\\_kranj.si/bsc/reg\\_development.htm](http://www.bsc_kranj.si/bsc/reg_development.htm)], marec 2002.
16. Regionalni razvojni program za Koroško: A.L.P. PECA d.o.o. Ravne na Koroškem. [URL: <http://www.alppeca.si/prrp/RRPKoroška.pdf>], avgust 2001.
17. Regionalni razvojni program za območje Jugovzhodne Slovenije: Podjetniški center Novo mesto. [URL: <http://www.pc-nm.si>], april 2002.
18. Regionalni razvojni program za Zasavje: Regionalni center za razvoj d.o.o. Zagorje ob Savi. [URL: <http://www.rcr-zasavje.si/trp/trp1.html>], januar 2002.
19. Sklep o ustanovitvi, sestavi in pogojih za opravljanje nalog sveta za strukturno politiko (Uradni list RS, št. 59/00).
20. Uredba Komisije (ES) št. 2759/1999. OJ L 331, 23.12.1999.
21. Uredba o podrobnejših pogojih in merilih za dodeljevanje spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj (Uradni list RS, št. 59/00).
22. Uredba o vrednosti meril za določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi in določitvi občin, ki izpolnjujejo ta merila (Uradni list RS, št. 59/00).
23. Uredba Sveta (ES) št. 1266/1999. OJ L 161, 26.6.1999.
24. Uredba Sveta (ES) št. 1267/1999. OJ L 161, 26.6.1999.
25. Uredba Sveta (ES) št. 1268/1999. OJ L 161, 26.6.1999.
26. Vademecum for Structural Funds Plans and Programming Documents: the new programming period 2000-2006. European Commission, 1999.